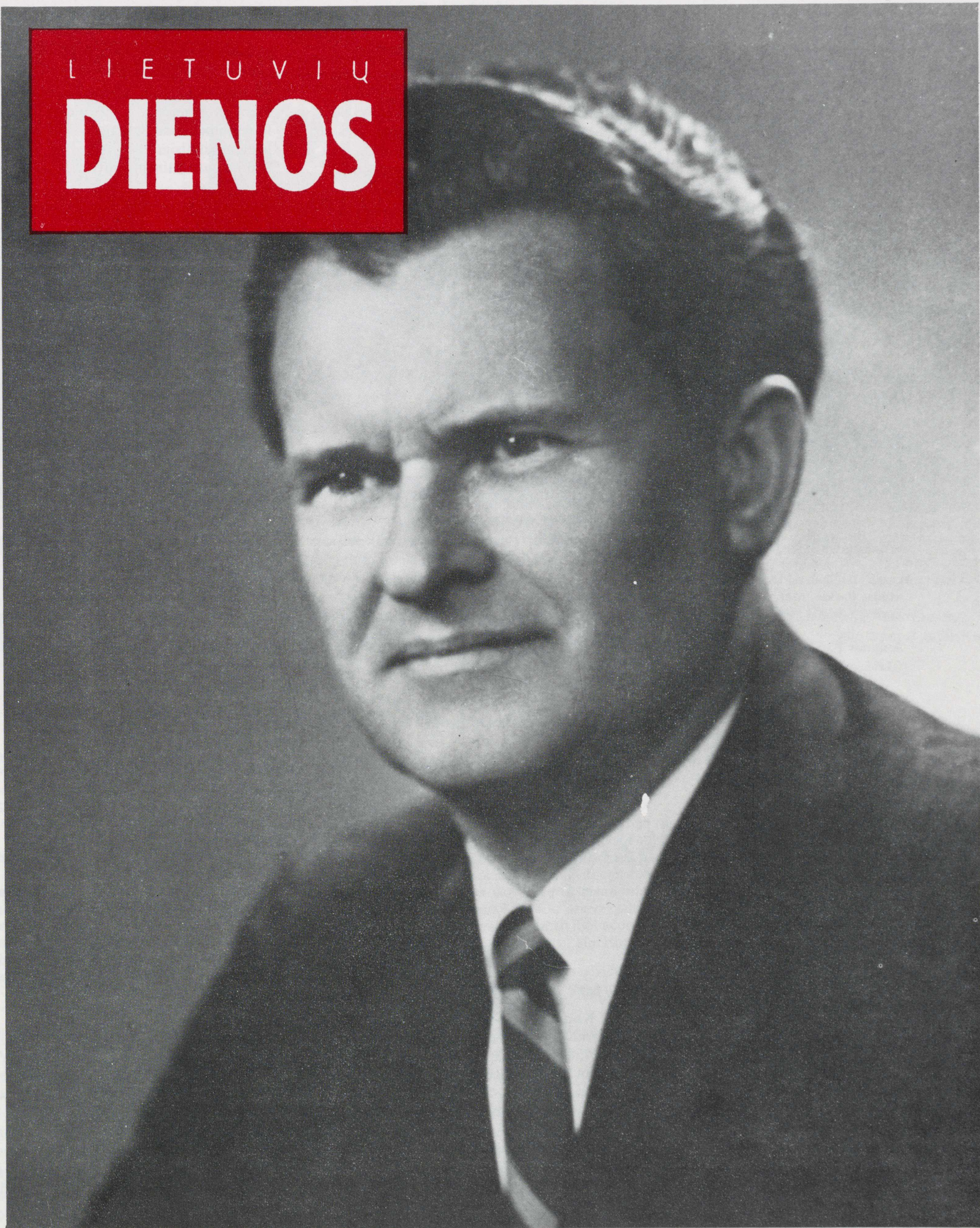

L I E T U V I Ų

DIENOS

MUŽIKAS STASYS SLIŽYS

LITHUANIAN DAYS
NOVEMBER 1988

1988 M. LAPKRIČIO MĖN.

LIETUVIŲ DIENOS

LITHUANIAN DAYS

4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029

Telefonas: (213)664-2919

1988, Lapkritis Nr. 9 (389)
November, 1988 No. 9 (389)

Eina XXXVIII metai Volume XXXVIII

• •

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGTO SU "KALIFORNIJOS LIETUVIŲ", LEISTU 1946-49 M.
"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH
"CALIFORNIA LITHUANIAN," PUBLISHED 1946-49

Redaguoja
REDAKCIJINĖ KOLEGIJA

Margis Matulionis, J.D.
Arūnas Barkus, M.S.
English Editorial Staff

Antanas F. Skirius
Leidėjas/Publisher

• •

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę
Signed or initialed articles do not necessarily reflect the opinion of the editors or Lithuanian Days magazine

Panaudojant medžiagą, prašoma pažymėti šaltinį
Use of material from "Lithuanian Days"
permissible only with indication of this source

Prenumerata atnaujinama automatiškai, nelaukiant atski-ro pranešimo. Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku
Subscription will be renewed automatically at expiration date. If subscription is to be discontinued, notice to that effect should be sent to the publication

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn.
Published monthly, except July and August

• •

"LITHUANIAN DAYS (ISSN : 0024-2950) is published monthly except July and August for \$20.00 per year by Anthony F. Skirius, Publisher, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029. Second-class postage paid at Los Angeles, California. POSTMASTER: Send address changes to LITHUANIAN DAYS, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029."

RATES/KAINOS

Single Copy/Atskiro nr. kaina.....\$ 2.00
Yearly Subscription/Prenumerata metams..... 20.00
Honorary Subscription/Garbės prenumerata..... 35.00
Rates in Canadian Dollars/Kainos Kanadiškais doleriais
Yearly Subscription/Prenumerata metams..... 30.00
Honorary Subscription/Garbės prenumerata..... 50.00

Front Cover

Stasys Sližys

This November musicologist Stasys Sližys is celebrating his 70th birthday and four decades of activity in the Lithuanian community.

Born in Lithuania in 1918 he was raised in a musically gifted family, his father being an organist. After finishing High School in Panevėžys, he obtained a teacher's certificate and taught until WWII.

After spending some years in Lithuanian DP camps in Germany, he emigrated to the USA in 1950 and settled in Detroit, where he now resides.

He studied music at the Conservatory of Detroit and business administration at the University of Michigan, obtaining degrees in both. He worked for the Ford Motor Corporation until his retirement.

Throughout his life, Stasys Sližys has been involved in teaching music to young people and since his arrival in the USA he has organized and led various choirs, and smaller singing groups in the Lithuanian community. He is not only an accomplished organist but also a composer, arranger, and journalist.

He is actively involved in various Lithuanian community activities and he has earned the praise of both his professional and community associates. He and his wife Natalija have 5 sons.

Atsiųsta paminėti

Maironis. Nuo Birutės kalno. Poema.

Iliustravo ir viršelį piešė dail. Ada Korsakaitė—Sutkuvienė. Išleido mecenatai. 64 psl. Kaina 5 dol. Sukrauta ir platina: "Darbininkas", 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207.

Tai pirmą kartą lietuvių kalba atspausťas mūsų didžiojo dainiaus Maironio praėjusiam šimtme-tyje lenkiškai parašytas kūrinys, kurį į lietuvių kalbą išvertė poetas Faustas Kirša. Redagavo, įžangos žodį parašė ir spaudai paruošė Bernardas Brazdžionis.

NAUJOS KNYGOS

Petras Klimas DIENORAŠTIS, 1915-1919. Redaktorius — Ž. Mikšys, aplankas — V. O. Virkau. 456 psl. Kaina 20 dol. Išleido 1988 m. Algimanto Mackaus Knygų Leidimo Fondas.

Zefirina Puikytė-Balvočienė PASKUTINIS PABUČIAVIMAS. Eilėrašćiai. Aplankas ir iliustracijos — Ilonos Brazdžionienės-Kerr. 61 psl. Kaina 5 dol. Išleista 1987 m.

Nauji žodynai

Gavome "Draugo" išleistus didesnio formato žodynus: Lietuvių—Anglų k. žodynas 18 dol. Anglų—Lietuvių k. žodynas 18 dol.

Užsakant paštu pridedama persiuntimui po 1.50 dol.

Lietuvių Dienos, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029, tel.: (213) 664-2919.

TURINYS/CONTENTS LIETUVIŠKOJI DALIS

Ar 1988 metų spalį pakeitė Lietuvą.....	3
Jakovlevo viešnagė Lietuvoje — Imperializmas su liberaliu veidu.....	4
Isteigta komisija	
Stalino nusikaltimams tirti.....	4
Vytautas Plukas	
Stasys Sližys — Muzikos vaidila.....	5
Edita Nazaraitė	
Poezija.....	9
Kudirkos aplankymas 1898 m. (Iš Gabrielės Petkevičaitės prisiminimų).....	10
Vaidai iš naujo arkivyskupo išventinimo.....	13
Garbės prenumeratoriai.....	22

ENGLISH SECTION

Stasys Sližys.....	2
Frances Vaškiutė-Fischer	
New Times, Old Flags.....	15
Survivor of Soviet Mass Murder of Lithuanians speaks out.....	16
Frances Vaškiutė	
East Meets West at First International Jazz Festival in Vilnius.....	17
Liucija Mažeika Presidential Elector (California).....	17
Aloyzas Baronas	
The Brink of Madness.....	18
Lithuanian Radio Programs.....	23

Back Cover

Karalių miestas — Vilnius Vilnius — City of Kings

by Jurgis Juodis

"PERFECTION IN EXILE — 14 contemporary Lithuanian writers" — by Rimvydas Šilbajoris. 322 pages, hard cover, illustrated. Was \$8.50, now —\$6.
Published by Norman, University of Oklahoma Press.

Includes the following writers: Henrikas Radauskas, Antanas Vaičiulaitis, Jonas Aistis, Antanas Škėma, Algirdas Landsbergis, Kostas Ostrauskas, Alfonsas Nyka-Niliūnas, algimantas Mackus, Henrikas Nagys, Kazys Bradūnas, Albina Marius Katiliškis, Jonas Mekas, Aloyzas Baronas, and Bernardas Brazdžionis.

Alės Rūtos "Margu rašto keliu". Apysaka biografiniais atspindžiais. "Darbininko" premiją laimėjusi knyga. Įdomiai aprašomas poeto Bernardo Brazdžionio gyvenimas nuo pat gimimo dienos. Tai su autorės vaizduote ir tikrove supinti poeto gyvenimo įvykiai. Daug citatų iš B. B. poezijos. 281 psl. Spausdino tėvų Pranciškonų spaustuvė, Brooklyne. Viršelio ir aplanko piešinys ir tituliniai užrašai Edmundo Arbo. Kaina 10 dol.

Vytės Nemunėlio "Meškiukas Rudnosiukas", muzikalinis vaidinimas vaikams. 44 pusl. Muzika Giedrės Gudauskienės. V. Stančikaitės iliustracijos. Išleido G. Gudauskienė, Los Angeles, CA. Leidinys labai pravartus mokykloms, jaunimo organizacijoms. Kaina 8 dol.

Popiežius Jonas Paulius II po audiencijos arkivysk. A. J. Bačchio išventinimo vyskupu iškilmių proga 1988 m. spalio 6 d. kartu su audiencijoje dalyvavusiais arkivyskupo tėvais, lietuviais vyskupais, giminaičiais ir draugais. Popiežiaus kairėje — arkivysk. A. J. Bačkis, už jo galvos vysk. A. Deksnys, šalia jo motina Ona Bačkienė, tėvas — Stasys A. Bačkis, Živilė Bačkienė, vysk. P. Baltakis, vysk. J. Preikšas, prel. V. Mincevičius. Popiežiaus dešinėje — vysk. J. Steponavičius, šalia jo kun. Alf. Svarinskas, Daina Bačkytė, Ričardas Bačkis, Andrius Bačkis, Rimvydas Bačkis, prel. J. Tulaba, toliau prel. A. Bartkus.

Nuotraukos priešakyje Vasario 16 gimnazijos mokiniai atvykę į išventinimo iškilmes gimnazijos kapelionui kun. E. Putrimui vadovaujant.

Pope John Paul II with Archbishop A. J. Bačkis, the archbishop's parents, relatives and friends, and Lithuania's bishops following a papal audience, Oct. 6, 1988. In front are students from the February 16th High School with their chaplain Rev. E. Putrimas.

Ar 1988 metų spalį pakeitė Lietuvą?

Ar spalį pakeitė?

Tarybų Sąjungos paskelbtoje "persitvarkymo" ir "atvirumo" programoje Lietuva išnaudojo galimybę parodyti savo tikrąjį veidą, — kokia ji visus okupacijos metus buvo, kokia ji dabar yra ir kokia ji nori būti.

Mintis (idėja), žodis ir veiksmas — yra trys išikūnijimo stadijos, kurios mus veda į pergalę ir laimėjimus. Priešpaskutinė laimėjimų ir pergalės stadija yra besąlyginis pasiaukojimas. Pasiaukojimas neįmanomas be ryžto, drąsos, be rizikos ir be kovos. Dažnai kova reikalauja aukos. Auka neapsieina be kraujo arba net ir be mirties.

Kas įrašyta krauju, auka ir mirtimi, to iš istorijos neišbrauksi.

Bet grįžkime prie žodžio. Žodžiai, žodžiai ir žodžiai ir dabartinėje Pabaltijo tautų situacijoje... Jie sutraukė tūkstantines minias, kurių egzultacija eina iki džiaugsmo ašarų. Žodis

uždega nuotaiką ir veda, teikia drąsos ir žada laimėjimą. Bet neretai žodžiai ir išsisklaido, kaip "dūmas, išblaškomas vėjo". Ypač tuščių, realybe neparemtų, pažadų žodis.

Šiais metais Lietuvoje (ir kitose Pabaltijo valstybėse — Estijoje, Latvijoje) prasidėjęs persitvarkymo sąjūdis iki šioliai kruvinų aukų nepareikalavo (išskyrus vieną Vilniuje "nelegalų" mitingą, kuris užgniaužtas ir išvaikytas policijos "bananais").

Nežiūrint, kad persitvarkymas vyksta neįtikėtinu smarkumu ir "aštrumu", seni "biurokratiniai" organai oficialiai beveik netrukdo, mitingai ir susibūrimai vyksta šimtą tūkstantinėmis gyventojų masėmis ne tik Vilniuje, Kaune, bet ir provincijos didesniuose miestuose (Panevėžy, Šiauliuose ir kitur).

Paminėta rugp. 23 d. juodas Hitlerio-Stalino sandėris, kuriame naciai pardavė Lietuvą komunistinei vergijai. Anksčiau vadintos istorinės

"baltos dėmės" dabar jau nebevengiama vadinti "juodomis".

Grįžo į viešumą Lietuvos trispalvė. Giedamas ir net į mokyklas siūloma gražinti Lietuvos himnas; naudojami seni simboliai Gedimino stulpai (Sąjūdžio ženklas), Vytis; kulto naudojimui gražinta Vilniaus Katedra; vis tai jau daugiau negu žodžiai.

Civilizuoto pasaulio tautos švenčia savo nacionalines šventes — Lietuvos persitvarkymo sąjūdis, siūlo paskelbti tautinėmis šventėmis ir... įrašyti į kalendorių šias datas:

1. Vasario 16-toji — Lietuvos tautos laisvės šventė.

2. Birželio 14-toji lietuvių tautos sielvarto diena, tai siūlo "Sąjūdžio žinios" rugpjūčio 8 dienos 29-tam numeri.

O lapkričio 5 d. "Literatūros ir meno" pirmajam puslapyje regime Pablo Picasso

(nukelta į 12 psl.)

JAKOVLEVO VIEŠNAGĖ LIETUVOJE — IMPERIALIZMAS SU LIBERALIU VEIDU

Politbiuro nario ir Gorbačiovo sąjungininko Aleksandro Jakovlevo viešnagė Lietuvoje, aprašyta *Tiesos* rugpjūčio 23-27 d. numeriuose, galima susumuoti šiais žodžiais: „Kai kas naujo, kai kas seno.“ „Liberalų“ atstovas Kremliaus hierarchijoje ir išsamių reformų šalininkas Jakovlevas patrauklesnis už kitus Lietuvą lankiusius partijos didžūnus. Jis pripažino daugelį sovietinio režimo padarytų klaidų, kritikavo biurokratus, pasisakė prieš tautų susiliejamą. Kitoks buvo jo stilius — jis nešūkavo, negrūmojo, mėgino diskutuoti svarbias problemas. Nors nedidelio ūgio, savo intelektu jis aiškiai prašoko lietuvių kompartijos hierarchus.

Tačiau kalbėdamas lietuvių tautai esminiais klausimais, Jakovlevas pasitenkino bendrybėmis, išsisukinėjimais, arba užėmė neigiamas pozicijas. Pasisakęs už tautinių kalbų funkcionavimą visose gyvenimo srityse, jis tuoj pridūrė, jog mokyklose tai „neturi prieštarauti demokratiniam kalbos mokymosi laisvo pasirinkimo principui.“ Tokį „demokratiškumą“, kuris palieka mokymąsi tautine kalba savanorišku, kaip nutautinimo bei rusinimo įrankį griežtai smerkia nerusų respublikų intelektualai. Apie reikalavimus, kad lietuvių kalba respublikoje būtų paskelbta valstybine, Jakovlevas neužsiminė.

Jakovlevas nesuprato ar nudavė nesupratęs kritiko Petro Buženo žodžių apie Lietuvos istoriją — kaip apie ją daug metų nusikalstamai tylėta arba puse burnos kalbėta, ir kodėl tauta neturi gėdytis savo istorijos. Į tai Jakovlevas teatsakė, kad nei lietuviams, nei kitoms tautoms, istorijos nereikia gėdytis — tarsi jis nežinotų, kad lietuvių tautai jos istoriją draudė ir jos gėdytis vertė Jakovlevo partija, Jakovlevo valdžia, Jakovlevo ideologija ir Jakovlevo tautiečiai? Kas gi tada turėtų gėdytis už Lietuvos prievartavimą bei rusinimą? O imperializmo gėdytis naudinga ir sveika.

Kažin ar lietuviams patenkins ir Jakovlevo aiškinimą apie masinių represijų aukų reabilitavimą. Sovietiniai organai sugebėjo labai greitai ir operatyviai išvežti ir išnaikinti šimtus tūkstančių lietuvių. Dabar sovietinės valdžios atstovas aiškina, jog reabilitavimas būsiąs patikėtas vietiniams organams ir užtruksiąs labai ilgai, nes kiekvieną atvejį reikia nuodugniai tyrinėti. Tai reiškia, jog dabartinė valdžia tebemano, kad kai kurie lietuviai buvo ištremti ir numarinti teisėtai, ir kad sovietiniai okupaciniai organai, pažeidę tarptautinę teisę ir žmoniškumą, vistiek turėjo kažkokią teisę lietuviams marinti. Geriausias atsakymas į tokius Jakovlevo išvedžiojimus būtų pacituoti *Literatūroje ir Mene* išspausdintus Sibiro kankinės Onos Beleckienės žodžius:

„Nereabilituota! Neprašiau ir neprašysiu, kad pasigailėtų, nes nei mano vyras, nei mūsų 3 metų dukra, nei aš nebuvome nusikaltėliai!“

Jakovlevas kalbėjo apie nacionalizmo pavojus, bet pamiršo pasisakyti kitu svarbiu, imperializmo, klausimu. Visą kalbę už praeities nusikaltimus suvertęs parankiajam „stalinizmui“, jis ir jo vyriausybė bei partija, kurios tęsia imperialistinę politiką Lietuvoje, neprisiėmė jokios atsakomybės už Lietuvai padarytas skriaudas. Atrodo, kad Jakovlevui lietuvių ir kitų nerusų tautų pastangos išsaugoti savo savitumą ir atstatyti savo išdarytas kultūras irgi kvepia „nacionalizmu“, nes jis nemažai postringavo apie izoliavimosi pavojus, „nacionalinius rezervus“, ir integracinius procesus užsienyje. Gaila, kad niekas iš pokalbio dalyvių nepriminė Jakovlevui, jog užuot kalbėję apie izoliavimąsi, lietuviai reikalauja platesnių ryšių su užsieniu. Apsisaugoti jie nori nuo rusinimo, kurio Jakovlevas irgi nerado reikalo paminėti.

„Pirmą kartą turime vadovybę, kuri prieš inteligentiją kumščiu nedaužo stalo,“ apie Jakovlevą kalbėjo rašytojas Mykolas Sluckis. Taip, tai gerai. Reikia sveikinti viską, kas lengvina lietuvių gyvenimą ir skatina laisvėjimą. Jakovlevo grupė Kremliuje nepasitiki stalinoidiniais Lietuvos KP vadovais, ir jis pristabdė jos įniršį prieš Persitvarkymo Sąjūdį. Tačiau dalyko esmė kitur. Padoresnis ponas geriau už pikta poną, bet baudžiava lieka baudžiava. Tautos suverenumas reiškia ne tik tai baudžiavos palengvinimą, bet ir jos panaikinimą. (ELTA)

Bernardo Brazdžionio nauja poezijos knyga

PO AUKŠTAISIAIS SKLIAUTAIS
atiduodama spaudai.

Visi, kurie norėtų įsigyti knygą sau ar duoti dovanų, prašomi pranešti, kieno vardu ir adresu ir kiek egz. siųsti. Taip pat prašome pažymėti, ar norima gauti dedikacija, kieno vardu ir autografas. Tikimasi, kad nemažai knygų bus siunčiama į Lietuvą.

Tiksli kaina dar nežinoma (gali būti apie 10 dol., plus įpakavimo ir pašto išlaidos). Atsilyginti — knygą gavus. Taip pat ir platintojai prašomi pranešti kiek egz. siųsti. (Sumažinti persiuntimo išlaidas galite užsisakyti ir pas knygų platintojus).

Knygos bus spausdinama tiek, kiek bus gauta užsakymų.

Užsakymus siųsti adresu: „Lietuvių Dienų“ administracija, B. B. knygos užsakymas. 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029.

ISTEIGTA KOMISIJA STALINO NUSIKALTIMAMS TIRTI

Sąjūdžio Žinios liepos 25 d. ir **Gimtas** Kraštas paskelbė, jog įsteigta komisija „stalinizmo nusikaltimams tirti.“ Steigėjai **Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis** ir sovietinės **Sociologų Sąjungos Lietuvos skyrius**. Į liepos 13 d. steigiamajame susirinkime sudaryta komisija įeina kompozitorius J. Juzeliūnas (pirmininkas), žurnalistas A. Čekuolis, kunigas J. Lauriūnas ir grupė istorikų, filosofų, teisininkų, mokslininkų. Komisijos tikslai: sudaryti ir paskelbti vardinių teroro aukų bei jų šeimų sąrašą, registruoti ir spaudoje paskelbti „represijų vykdytojų“ prievartos veiksmus ir pavardes žmonių, „pasižymėjusių ypatingu žiaurumu,“ rinkti nukentėjusių atsiminimus bei kitą dokumentinę medžiagą, rūpintis archyvinės medžiagos apie „stalinizmo nusikaltimus Lietuvoje“ išleidimu.

Komisija kreipiasi į Lietuvos visuomenę ir organizacijas pagalbos. Vardinio teroro aukų ir jų šeimų narių sąrašo sudarymas esąs „kiekvienos civilizuotos tautos, pripažįstančios žmogaus vertę,“ pareiga. Nepasitenkindama archyvų tyrimu, komisija nori išbandyti ir visuotinę gyventojų apklausą. Užpildytos anketos prašomos siųsti šiuo adresu: 232600 Vilnius, Mičiurino 1/46 LTSR, MA Filosofijos, Sociologijos ir Teisės Institutas, Lietuvos Filosofijos Istorijos skyrius, Mečys Laurinkus. Komisija tikisi, kad „užsienyje gyvenantys tautiečiai“ jai padės įsigyti „atskirą profesinį personalinį kompiuterį“ su didelės apimties „Winchester“ tipo magnetiniu disku.

(Rugpjūčio 23 d. Vilniuje įvykusiame masiniame mitinge tarp kitko kalbėjo: „Kai kurie oficialūs respublikos tarybiniai istorikai teigia, jog 1918 metais 'buržuazija pasmaugė revoliuciją Lietuvoje.' Iš laiko perspektyvos žiūrint, galima to laikotarpio vyksmą vertinti ir kitaip. Juk... iki 1940 metų Lietuvoje nebuvo stalinistinio teroro. Jis prasidėjo tik nuo 1940 metų. Per 20-tį Lietuvos nepriklausomos valstybės metų buvo intensyviai auginama ir puoselėjama tautinė kultūra, išaugo sava inteligentija. To progreso neturėjo LitBelo partnerė Baltarusija ir užtat šiandien Minske nėra nė vienos vidurinės mokyklos su dėstoma baltarusių kalba, nekalbant jau apie aukštesnes mokyklas. tokio likimo būtų susilaukusi ir Lietuva. Po šimtmečius trukusio... jungo, Lietuva iš naujo kūrėsi ant visiškų griuvėsių. Ką padarė Lietuva per minėtąjį dvidešimtmetį — tai stebuklas.“) (ELTA)

Atsiųsta paminėti

Anatolijus Kairys, **Viena širdis**. Premijuotas romanas. Viršelį piešė T. Leipus. Išleido JAV LB Švietimo Taryba, 1988. 192 psl. Kaina 7 dol. Gaunama „Drauge“ ir pas knygų platintojus.

STASYS SLIŽYS — MUZIKOS VAIDILA

Per rūsio langus sklinda pianino ar vargonų muzika, okteto ar choro balsai. Ir ne iš plokštelių ar juostų garsiakalbiais perduodami ir nepanašūs į prie vaišių stalo gimstančius. Tai gyva muzika, dainų ar giesmių išpildymai, repeticijos.

Namas — Detroito priemiestyje Dearborn Heights, — jo savininkai Stasys ir Natalija Sližiai. Abu muzikalūs, gražiabalsiai, rūsyje pasistatę pianiną ir vargonus, surinkę dainos mėgėjus, repetuoja erdviame rūsio kambaryje.

Stasys ir Natalija Sližiai, Detroito 1953 m.
Stasys and Natalija Sližys, Detroit, 1953.

“Kaimynai apsiprato”, — sako užklaustas Stasys apie kaimynų reakciją, “nes tai prasmingas ir ausies neužgaunantis dainavimas, ruošimasis, mokymasis geram tikslui: giesmėms bažnyčioje, lietuviškai pramogai pagražinti”.

Iš tikrųjų tai — kultūrinė veikla. Tenka susimąstyti ir klausti, koks procentas žmonių gyvenančių šioje mūsų planetoje darbuojasi kultūrinėje srityje? Analogiškai pažvelgus, koks procentas išeivių lietuvių dirba prasmingą kultūrinį lietuvišką darbą? Gauti patikimą statistiką arba tikslų atsakymą į tuos klausimus yra gana sunku. Pamastę turime pripažinti, kad kultūros darbuotojų ir vienur ir kitur bus nepaprastai mažai. Dažniausia gyvenimą užvaldo einamieji reikalai, telpantieji į

Vytautas Plukas

Vienas iš tokių kultūrininkų buvo ir vargonininkas Petras Sližys, muziko Juozo Naujalio mokinys, skleidęs mūsų muzikos sėklas Taujėnuose, Traupyje ir Viešintose. Jo

Panevėžio gimnazijos abiturientai su dalimi gimnazijos sargų 1938-V-14. Stasys Sližys pirmoje eilėje, trečias iš dešinės (klupi).

Graduating class of Panevėžys high school, 1938. Stasys Sližys is in first row (kneeling), third from right.

“gyvenimo ir pragyvenimo” sąvoką, gaila, kartais užgniaužiančią mūsų kultūrinius polėkius. Dėl to, kultūrininkai visur gerbiami ir vertinami, neišskiriant ir mūsų.

Praeityje muzikai daugiausia buvo prisiglaudę “gyvenimui ir pragyvenimui” prie bažnyčios, — vargoninkavo arba buvo turtingų mecenatų puoselėjami ir išlaikomi. Lietuvoje vargonininkas-chorvedys parapijoje buvo vienas iš pagrindinių, o gal ir svarbiausias muzikos kultūros vadovų ir skatintojų, dažnai ir slapto teatro organizatorius ir režisierius klobimuose, folkloristas ir švietėjas, prisidėjęs prie lietuviškos kultūros išlaikymo ir puoselėjimo per ilgus svetimųjų priespaudos, persekiojimo ir baudžios metus. Vargonininkavimas buvo svarbi ir kilni muzikų profesija. Daug Lietuvos vargonininkų buvo mūsų muzikinės kultūros ir dainos tradicijos nešėjais.

Gaila, kad muzikai, mūsų išeivijos kultūrininkų tarpe sudaro labai mažą procentą.

šeimoje buvo šeši vaikai. Trys iš jų nuėjo tėvo pėdomis: Bronius, baigęs vargonų, pianino ir chorvedybos studijas Kauno Valstybinėje Konservatorijoje, dėstė Šiaulių Aukšt. Muzikos Mokykloje, ten išdirbęs 38 metus, ligos nukankintas mirė 1987-tais metais ok. Lietuvoje.

Pranas, baigęs Kauno Konservatorijos vargonų, pianino ir chorvedybos klases, dabar dėsto konservatorijoje, ok. Lietuvoje.

Trečiasis — Stasys, šios apybraižos dėmesio centre, gyvenantis ir dirbantis Detroito, švenčia savo 70-tąjį gimtadienį ir keturiasdešimtmetį lietuviško kultūrinio-muzikinio darbo mūsų tarpe.

Klausydamiesi choro koncertų mes negalvojame, kiek pasišventimo ir kiek laiko reikia praleisti organizuojant ir paruošiant okteta, o ypač — chorą! Kiek darbo ir kantrybės reikalinga balsų sulydimui į vieneta, į ansambli, kai

D.L.K. Birutės Draugijos mergaičių choras Detroite 1958 m. su vadovu Stasiu Sližiu.
Lithuanian Grand Duchess Birutė's Sisterhood girls' choir, Detroit, 1958, with director Stasys Sližys.
Photo by —A. Noras

Religinės Valandos jungtinis choras Šv. Morkaus bažnyčioje. Prie vargonų Stasys Sližys, 1972 m. gruodžio 3 d.

Religious Hour youth choir at St. Mark's church, December 3, 1972. Stasys Sližys at the organ.

Photo by —K. Sragauskas

tenka dirbti su tiek daug individų, mėgėjų, įvairiausio charakterio ir temperamento, dalyvaujančių pvz. operetės pastatyme. Vadovui reikia ne tik kantrybės, ne vien muzikinės klausos, bet ir takto, žmogiškos prigimties supratimo. Šalia muzikinio skonio reikia ir tvirtai švelnios chorvedžio rankos.

Stasys Sližys neabejotinai turėjo visa, kas minėta, ir daugiau: vargonininkas, chorvedys, kompozitorius, dirigentas, pedagogas, visuomenininkas, žurnalistas. Sąmoningas ir pavyzdingas lietuvis, pilnas profesinio kraičio ir pareigingumo, kaip kasdieniniame gyvenime taip ir saviveikloje, rodąs visuomeninį sąmoningumą, pilietinį subrendimą bei susipratimą, entuziastas, nuoširdus, darbštus, sukalbamas, kūrybingas, gabus, pasišventęs ir gero būdo. Tautiškumo jaunimui iškviėpėjas, pareigingas ir atsakingas, iš tėvo paveldėjęs

muzikalumą, o iš motinos — kruopštumą ir sukalbamumą. Šie visi epitetai nėra išsigalvoti, bet asmeniškai rašančiojo patirti ir surinkti iš jį pažinusių ir ilgus metus su juo dirbusių žmonių lūpų. Vienas iš jų — Balys Gražulis, kuris Stasį Sližį taikliai apibūdino kaip "... lietuvių muziką prasmingai gyvenanti lietuviškoje bendruomenėje." Taškas.

Šitokia autentiškų epitetų gausa Stasys Sližys yra užtarnautai apibieramas, ypač Detrito lietuvių, kurių tarpe jis gyvena ir darbuojasi nuo 1950-ųjų metų, kai tik atvykęs iš Vokietijos įsijungė į Detrito lietuvių šeštadieninės mokyklos veiklą. Jis daug metų joje be atlyginimo mokytojavo, jai vadovavo, ruošė ir vadovėlius, kurių tais laikais labai trūko; organizavo moksleivių choras, juos vedė, su jais dalyvavo parengimuose, dainų šventėse.

Stasio bendradarbiai pabrėžia, kad jis, paprašytas, jokių darbų ar pareigų nesikratė ir buvo ne tik jaunimo mokytojas, bet ir tautinio sąmoningumo skiepytojas, — buvo pavyzdžiu kitiems dirbantiems lietuviškoje veikloje. Dar ir šiandien jis tebetęsia darbą su nemažėjančiu entuziazmu ir neblėstančia energija.

* * *

1957 metais Stasys Sližys įsteigia moterų sekstetą, pasižymėjusį žodžio ir dainos montažais, ir jam du metus vadovauja. 1958-taisiais metais suorganizuoja ir vadovauja vyrų oktetui. Šešis metus vadovavo Birutėčių merginų chorui, kol chorisčių dalis išvažiavo į kitus miestus studijuoti, ištekėjo, ar, paprasčiausia — pavargo. Bet ne Stasys Sližys. Jam — nuovargiui nebuvo laiko...

Stasio Sližio Jaunimo choras Detroite 1972 m. gegužės 13 d., penkmečio proga po koncerto Lietuvių Namuose.

Detroit Youth choir, directed by Stasys Sližys, after fifth anniversary concert, May 13, 1972.

Photo by —K. Sragauskas

Daugiausia jis dirbo su jaunimu, šeštadieninės mokyklos choralais, su kuriais dalyvavo J.A.V. ir Kanados Lietuvių Dainų šventėse. Aštuonis metus (1967-75) Stasio Sližio vadovaujamas Jaunimo choras, pradžioje vien mergaičių, vėliau — mišrus, turėjo per 60-tį dainininkų. Ne kartą jo pasirodymai su choralais buvo aprašyti Detrito amerikiečių spaudoje, tuomi prasmingai parodant lietuvių kultūros veidą ir už parapijos ribų.

1970-tais metais Stasys Sližys su jaunimo chorą, su pasisekimu, pastatė kun. V. Kaleckio komišką operetę "Piršlybos Šapnaguose".

Nuo tų pačių metų jis vargoninkauja Šv. Petro lietuvių bažnyčioje ir tenai atgaivino bažnyčios chorą. 1978-ais metais suorganizuotame mergaičių chore dainavo 33 merginos, ne vien detroitieškės, bet ir iš kaimyninio Windsoro (Kanados). 1979 m. su mergaičių chorą pastatė A. Gustaičio muzikinę pjese "Sekminių vainikas". Stasys Sližys buvo šio masyvaus ansamblio muzikinis ir dainų vadovas. Su šiuo pastatymu gastroliavo ir kituose lietuvių centruose.

"Suburti jaunimą — nesunku, bet jį išlaikyti ir sudominti, kad darbas trauktų, nėra lengvas dalykas", — rašė prof. J. Žilevičius (*Draugas*, 1971.5.6.) įvertindamas S. Sližio darbą.

Manau, tai patvirtins ne vienas šių eilučių skaitytojas, dirbęs su jaunimu. Reikia dar pridėti, kad Sližys ilgus metus sėkmingai su jaunimu dirbo.

Atvykęs į J.A.V-es Stasys Sližys nenuėjo, kaip daugelis kitų jo bendraamžių, valyti raštinių ar šluoti fabrikų. 1956 m. įstojo į Detrito universitetą, baigė sąskaitybos studijas ir gavo kontrolės analitiko darbą Fordo įmonėje, sukurdamas sau gerą profesinę bazę.

Nepamiršo plėsti ir muzikos meno horizontų.

Šv. Petro lietuvių parapijos choras Detroite 1973 m.
Choir of St. Peter's Lithuanian parish, Detroit, 1973.

1957 m. baigė Wurlitzer vargonų kursus ir sekančiais metais įstojo į Detrito konservatoriją, kurią baigė gaudamas muzikologijos diplomą, 1967 m. gavo vokalinės muzikos pedagogo diplomą ir įstojo į Michigano universitetą pasitobulinti chorvedybos mene. Savo pastangas tobulintis muzikoje, po septynių metų, apvainikuoja "Chorinės disciplinos" pažymėjimu. 1979 m. priimtas į Michigano operos chorą profesionaliu choristu.

Tenka neišvengiamai duoti šias Stasio Sližio enciklopedines žinias, — pilniau parodyti jo veiklos apimtį ir kalendorių, stebėtis jo energija, sugebėjimais tobulintis ir augti ne tik savo profesijoje, bet ir muzikoje, siekiant horizontų praplėtimo, profesinio subrendimo. Atrodytų, kad Stasio Sližio dienoje buvo ne 24-ios, bet 48-ios valandos. Ne veltui sakoma, kad tik labai užsiėmę žmonės, pasiekia daugiau negu kiti...

* * *

Stasio Sližio netrūksta ir mūsų periodinėje spaudoje. Jis rašo korespondencijas apie Detrito lietuvių veiklą, rašo reportažus, aptaria kultūrinius parengimus; yra Lietuvių Žurnalistų Sąjungos veiklus narys, Mokytojų Draugijos valdybos narys, ko-redaguoja "Muzikos žinias", dalyvauja Šaulių Sąjungos veikloje.

Su savo meniniais vienetais dalyvauja renginiuose, sukačių minėjimuose, pramogų programose. Netoli esančioje "Dainavos" stovykloje meniniai parengimai dažnai neapsiejo be Stasio Sližio tautos.

IV-toje Dainų Šventėje jis dirigavo bendrą liuanistinių mokyklų chorą, o V-toje — buvo repertuaro komisijos nariu.

* * *

Reikia pažymėti, kad Stasys Sližys yra ir kompozitorius. Šv. Petro parapijos Detrito

Moterų Vokalinis Ansamblis, vadovaujamas Stasio Sližio, atlieka meninę programą M. K. Čiurlionio minėjime, 1975 m. gruodžio 7 d. McAuley auditorijoje, Detroite.

Stasys Sližys leading the Women's Singing Ensemble at the M. K. Čiurlionis commemoration at McAuley auditorium, Detroit, December 7, 1975.

Photo by —Jonas Gaižutis

Mergaičių ansamblis "Dirvos" baliuje 1978 m., Clevelande. Klarinetistė Aida Petersonaitė, akordeonistas Vitas Petrauskas, prie pianino S. Sližys.

Girls' ensemble performing at the "Dirva" banquet in Cleveland, 1978. Clarinetist Aida Petersonas, accordionist Vitas Petrauskas, and choir-master S. Sližys at the piano.

Photo by —V. Bacevičius

Šv. Antano lietuvių parapijos choras Detroite 1981 m. Prie vargonų choro vadovas ir vargonininkas Stasys Sližys.

Choir of St. Anthony's Lithuanian parish, Detroit, 1981. At the organ, choir director and organist Stasys Sližys.

Photo by —K. Sragauskas

50-ties metų sukakties proga (1971 m.) sukūrė muziką mišioms. Visų jo komponuotų kūrinių: dainų, giesmių, kompozicijų pianinui, vargonams, — neišvardinsi. Harmonizavo per 100-tą liaudies dainų! Gal populiariausia jo kompozicija, pasklidusi jaunimo tarpe, — "Dainavos tango". Yra paruošęs ir išleidęs 100 puslapių, su gaidomis, giesmyną, kuriame telpa įvairių kompozitorių sukurtos giesmės, neišskiriant ir Stasio Sližio komponuotų. 1985 m. Šv. Antano parapijos taryba, Sližiui vadovaujant, išleido "Viešpatie, išklausk" giesmyną.

* * *

Stasys Sližys gimė 1918 m., lapkričio mėn. 20 dieną, Traupio miestelyje, Panevėžio apskrityje. Muzikos mokslo pradžia — pas tėvą, Traupių parapijos vargonininką, vėliau — pas A. Piešiną, M. Karką ir J. Motekaitį.

1938 m. baigęs Panevėžio Valstybinę Gimnaziją, Švietimo ministerijos pedagoginiuose kursuose išgijo mokytojo cenzą mokytojavo Panevėžio ir Ukmergės apskričių mokyklose, organizuodamas ir dirbdamas su mokinių choralais. 1939 m. paskirtas Gaigalų pradžios mokyklos vedėju.

Karo audros nublokštas į Vokietiją, mokytojavo Weideno lietuvių gimnazijoje, dalyvavo muzikinėje stovyklos veikloje. Tenai susipažino gražaus balso, dailią choristę nataliją Petruse—vičiutę, kurią vedė 1948 metais.

Nuo 1950 m. gyvena Detroite. Užaugino dukterį Reginą, kuri iš tėvų paveldėjusi muzikalumą, padėdavo tėvui akomponuodama repeticijoms, Jaunimo choro koncertams, pasirodymams.

Pas Sližius jautiesi "kaip namie". Nuoširdus bendravimas, naturalus draugiškumas ir dėmesys svečiui. Abu malonaus būdo, nesigiria ir nesipučia. Stasys, nežiūrint atsiekimų ir laurų, išliko be pretenzijų. Malonu matyti bendrą muzikos meilės ryšį šeimoje, nes Natalija pati mylėdama dainą ir muziką talkino savo vyrui, vertino jo darbą, padėjo jam sėkmingiau ir efektyviau darbuotis.

"Pakankamai gavau katučių savo gyvenime", — sako Stasys kukliai, — "tai kam čia man pačiam aureoles gamintis ir jomis puoštis."

Jis gyvena šeimai, lietuviškam jaunimui ir muzikai.

* * *

Aplamai, Stasys yra pragmatiškas menininkas. Jis žino savo sugebėjimus ir juos logiškai, organizuotai ir racionaliai panaudoja. Jame įkūnytas pragmatiškas sąskaitybės ir muzikos derinys vedęs į sėkmingą ir pilną, prasmingą ir pilną asmenišką pasitenkinimo darbuotę ir gyvenimą.

(nukelta į 13 psl.)

EDITA NAZARAITĖ

POETAS

Poeto apsiaustas —
Blogai susiūti rožių žiedlapiai,
O prie širdies
Eilėraščiai plaka.
Kažkas įtūžęs ir apakęs
Akmenim apmėtė
Praeinantį poetą.
O šis — kur žingsnį žengė,
Ten garbanos jazminų dygo,
Ir tūkstančiai lakštingalų
Pakilo nuo šakų
Sulesti akmenų.

Visad būsi kam nors reikalingas:
Vėjo skvernuos išipynusiai šiukšlei,
Egzotiškai gėlei, benamiui šuniui
Arba mylinčiam žmogui.
Visad būsi užmirštas,
Kai nusiplūkus diena
Trenks savo nepabaigiamus darbus
Ir išskubės į miego karaliją.
Kai užges artimųjų akyse
Tavo paveikslo šviesa.
Kai visi traukiniai išvyks
Iš tavo varganos stoties.
Visad būsi kankinamas
Bedalių motinos — Vilties,
Ta kekšė visad atkiša krūtį,
Pritvinusią beprotiškiausių norų,
Nerealų vaizdinių,
Niekam nereikalingos paguodos.
Visad būsi gyvas,
Smaugiamas noro išlikti,
Nesuteršti tobulai egzistuojančio kraujo
Ir nesuvokiamos sielos.
Kuomet žvelgsi į savo būties bedugnę,
Ir joks aidas tavęs neatkartos,
Gyvybę tavo kurstys
Šimtai neatsakomų klausimų.

Atėnai, 1984 m.

DAILININKO DIRBTUVĖ

Štai ji — apversta aukštyrų kojom —
Mūsų sielų virtuvė — dirbtuvė!
Plieninis staklių volas
Tikrina stuburus —
Ar nesulinko?!
Pašėlusiam spaudimui
Mes atiduodame save.
Ir dauginam.
Ir dauginam lyg neršiantys
Žuviagyviai — vis prieš srovę,
Per įsiutusias seklumas
Pelekų sparnais
Iriamės!

KŪRĖJO NAKTIS

Į vakarą
Kai užkimsta rėksnės gatvės,
Ir užveria duris
Vėjų vyriais,
Išsiimu iš įsunkusios
Širdies kišenės kirtiklį
Ir sudaužau
Dienoje iškeltą
Granito veidą...
Kraujo upe plukdau
Per stebuklą neskestančius
Sielius,
Per prakaituotus kalnus
Velku akmenis
Būsimam keliui...
Kai rytmečio šviesa
Sužvarbusiais delnais
Pabeldžia man į langą,
Kažkas tylom pasako:
“O niekas be tavęs
Nevaikščios tuo keliu,
Ir bus dar vienas takas
Beprasmybėn”.

MANO MAMOS RANKOS

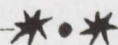
Gražios mano mamos rankos:
Kaip balta žydinti kriaušė,
Kaip liūdintis mėnulis,
Kaip vidurdienio šviesa,
Praplėšus debesuotą dangų.

Dosnios mano manos rankos:
Lyg rudens vaisių tvanas,
Lyg nuo pilnumo žėrintis
Rugių laukas,
Lyg niekada nepavargstantis lietus
Perdžiuvusiai dirvai.

Švelnios mano mamos rankos:
Neprilygs garsiausi pasaulio šilkai,
Neprilygs žaliausia pievų žolė,
Plevenantys pienės pūkai.

Mylinčios mano mamos rankos:
Vaikystę mano išglamonėjo,
Jaunystę per pečius apkabinus lydėjo,
Dabar rašo meile išbučiuotus laiškus.
Vėjas renka mano ašaras,
O aš mokausi
Iš savo mamos rankų.

Atėnai, 1984 m.

Lietuva Motina,
Tavo skausmas
Širdį pavertė akmeniu,
Ir dabar ją sunkiai nešu.

Vilnius, 1982 m.

E. Nazaraitės poezijos rinkinio aplanko detalė. Piešė autorė.
Detail from the cover of E. Nazaraite's poetry book, illustrated by the author.

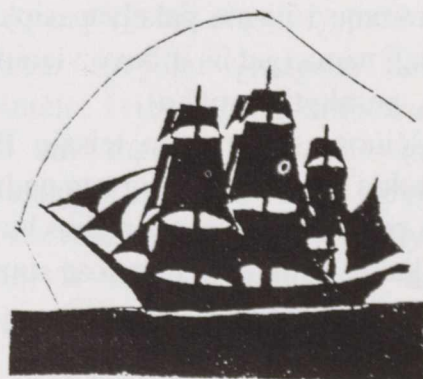
Ateities Literatūros Fondas 1985 m. išleido eilėraščių rinkinį, parašytą ir iliustruotą tos pačios autorės — Editos Nazaraitės, vardu “Medaus ir kraujo lašai”.

Jauna autorė (g. 1955.12.10) buvo ką tik pasitraukusi iš Lietuvos ir per Graikiją atvykusi į Kanadą ir čia, Toronte, apsistojusi nuolatiniam gyvenimui.

Kaip rašoma knygos aplanke, E. Nazaraite yra ne vieno talento reiškėja: nuo pat vaikystės pamėgusi ir sėkmingai pasirodžiusi dailės srityje (laimėjusi TV vaikų piešimo konkursą), 1980 m. baigė Dailės institutą ir bendradarbiavo su “Vagos” leidykla, iliustruodama knygeles vaikams; taip pat nuo vaikystės rašiusi vaikams pasakas ir eilėraštukus, su savo poezijos bandymais periodikoje pasirodė 1976, bet parengta spaudai knyga nebespėjo pasirodyti — autorė išvyko iš Lietuvos.

Apsigyvenusi Kanadoje, pirma Toronte, vėliau Edmontone, ėmė bendradarbiauti lietuvių išeivijos spaudoje (“Tėviškės Žiburiuose”, “Drauge” ir kt.) eilėrašciais, piešiniais, o labiausiai į save atkreipė dėmesį geru žurnalistiniu stiliumi parašytais straipsniais, mūsų santykių su Lietuva, literatūros bei politikos temomis.

Šiame puslapyje spausdinami eilėraščiai, paimti iš rinkinio “Medaus ir kraujo lašai”, rodo autorės poetinį braižą, minčių reiškimo simboliką ir sąlytį su dabartine Lietuvos jaunąja karta, kurioje ji išaugo.

KUDIRKOS APLANKYMAS 1898 M.

Iš Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atsiminimų.

Gyvenusiems mūsų tautos atgijimo sambrėšky Kudirkos „Tėvynės Varpai“ buvo lyg kompasas, rodas, kurion pusėn turime savo veikimą lenkti.

Galėčiau ramiai Kudirką anų laikų diktatorium pavadinti, jei su tuo pavadinimu nebūtų rišamos žiaurumo ir prievartos sąvokos. Kudirka buvo tačiau diktatorius, tik ne žiauriaja to žodžio prasme. Jis sugebėjo savo talento jėga ir savo širdies užsidegimu despotiškai valdyti mus, anų laikų susipratusius inteligentus, valdyti mūsų širdis, kurios akiai ir visomis pastangomis pasiduodavo jo valiai.

Nė kiek nesuklysiu, tvirtindama, kad ne greta rusų valdžios, bet *viršiau* rusų valdžios koncentravos mūsų šalies valdymas to didelio ligonio rankose. Jo įsakymai, „Tėvynės Varpuose“ įvairiausia ir niekuomet tiesiogine forma neiš-tariamai, buvo labiau ir karštesniais jausmais pildomi, nekaip žvaigždėtų ir siūlėtų rusų caro tarnų žiauriausi paliepimai.

Ar gali būti nuostabu, kad mes, jo garbintojai, mokiniai ir pasekėjai, panorėjome su juo pasimatyti, įvairiais tautos klausimais pasitarti, pasiaiškinti?

Dabar mažai kam bus suprantama, koks tat žygis buvo kauniečiams inteligentams 26 metai atgal aplankyti Kudirką.

Ilgai buvo ruošiasi tam žygiui, tartasi, ieškota progos, ilgai su savaisiais politikuota, kol pagaliau pasisekė įvykinti tą, ko visų šios ekskursijos dalyvių jau seniai taip buvo ilgėtasi ir trokšta.

Kadangi turiu ir noriu vien tik apie Kudirkos asmenį kalbėti, tai visas ruošimosi smulkmenas praleisiu, nors jos labai charakteringos anų laikų veikėjų padėčiai.

Susiradome tai kelionei: dvi Juškyti, Jadvyga ir Marė (dabar Rindzevičienė), Kauno apskr. bajoraitės, Višinskis Povilas, dar studentas Šiaulių apskr., Petras Avižonis (dabar profesorius), tada dar studentas, ir aš, — abu Panevėžio apskr., — ir po gana idomos odisėjos atsidūrėm pagaliau Plokščiuose, Suvalkų gub.

Išlipę iš garlaivio, kaip pridera slapta organizuotiems, visi apsimečėm gerai nusiteikusiai, tuščiai pramogai pasiruošusiais keliauninkais. Mudvi su vyresniąja Juškyte jau buvom buvusios Plokščiuose, todėl vedėm visus ir pasukome į pirmą pakelį pasipynusi užvažiuojamąjį namą (gal jis ir buvo vienintelis Plokščiuose, pasakyti nemoku).

Prie Plokščiuose gyvenančio teisėjo Petro Kriaučiūno tokia skaitlinga draugystė nedrįsime eiti, nors puikiai žinojome ir pačios buvom prityrusios, kaip širdingai jo namuose sutinkami visi anų laikų susipratę lietuviai.

Atsisėdę užkasti, ėmėme vietos žmonių teirautis, kur galima būtų gauti arklių pasisamdyti kelionei į Naumiestį? Ar toli Naumiestis nuo Plokščių?

Taip buvom negudrūs, o gal per visas kliūtis ir užmiršome, bet niekas iš mūsų nei Suvalkų gub. žemėlapiu neturėjo, nei iš mokyklos tiek žinių nebuvo išsinešęs, kad galėtų tame tėvynės kampe orientuotis.

Mums prie užkandos besišnekant, besiteiraujant, prasivėrė staiga durys, ir išvydome jose tipiską mūsų visų aukštai gerbiamojo Petro Kriaučiūno asmenį. Mudvi su Jadvyga Juškyte pažinęs, iš karto ėmė bartis:

— Tai jūs šitaip padarėt! Šitaip padarėt! Prie mūsų neužėjote!

Kitų metų sausio mėnesyje sueina lygiai 100 metų nuo lietuvių laikraščio „Varpo“ pasirodymo. Bet jau dabar mūsų spaudoje vienas po kito rodosi rašiniai, minintys „Varpą“, jo reikšmę mūsų XIX amžiaus tautos atgimimo laikotarpyje, kada sustojus „Aušrai“, pasidarė vakumas ir reikėjo naujo vadovaujančio balso.

„Varpo“ iniciatoriais pirmajame laikraščio numeryje pasirašė j. g. (Jonas Gaidamavičius), V. Kapsas (Vincas Kudirka) ir dar keletas asmenų. Po leidėjų žodžio buvo išspausdintas V. Kapsos (V. Kudirkos) eilėraštis „Kelkite, kelkite...“

Pradžioje V. Kudirka kiekvienam naujam numeriui atsiųsdavo po eilėraščių ir tik nuo 7-to numerio pasirodė jo straipsniai ir „Tėvynės varpų“ bendra antraštė serija raštų, besirūpinančių lietuviškos veiklos klausimais.

„Varpas“ ėjo 17 metų, iš kurių dešimtį svarbiausias bendradarbis ir visas idėjos spiritus movens buvo Vincas Kudirka, talentinga visuomenininko žurnalisto ir menininko plunksna kėlęs daugybę gyvybingiausių tautinio atgimimo ir lietuviško gyvenimo bei veiklos klausimų.

„Varpo“ bendradarbių skaičiuje (kuris siekė pusantro šimto asmenų), randame eilę žinomų visuomenės darbuotojų, įvairių sričių specialistų, rašytojų — Šatrijos Ragana (Marija Pečkauskaitė), Žemaitė (Julija Žymantienė), J. Biliūnas, A. Kriščiukaitis-Aišbė, Lazdynų Pelėda (Sofija Pšibiliauskienė), Gabrielė Petkevičaitė-Bitė...

„Varpo“ sukakties paminėjimo proga savo skaitytojams pateikiame pluoštą G. Petkevičaitės atsiminimų, liečiančių Vincą Kudirką.

Tas barimas toks tikrai iš širdies plaukias, toks tėviškas, kad iš karto mums gėda pasidarė, kad ne po tokio patrioto sparnais ieškojome prieglaudos, o lindome į nežinomą užkampį.

Sužinojęs mūsų kelionės tikslą, surimtėjo P. Kriaučiūnas:

— Mūsų pusėje (t. y. Suvalkų gub.) bijosi visi Kudirkos lankyti. Smarkiai jis žandarų prižiūrimas, kiekvienas jo žingsnis sekamas. Kiekvienas bijosi žandarų akis į save kreipti. Jie juokų nekrečia. Tiek jau geriausių vyrų pražudė.

Mums šitaip ir toliau kalbą betesiant apie visokius tėvynės vargus ir veikėjų nuotykius, Juškytė Jadvyga su Avižoniu Petru išėjo arklių tolimesnei kelionei ieškoti. Iki Plokščių buvome tai savais arkliais, tai gelžkelio važiaavę, tai Nemunu plaukę, begigu buvo ir keliauti! Dabar ilgokai teko mūsų pasiuntiniams svetimas duris varstyti, svetimus slenksčius mindžioti, kol surado žmogų, pasiketinusi mus į Naumiestį nugabenti.

Pavažiavo paprastas vežimas, pora arklių pakinkytas. Sėdynės — paprasčiausi lentgaliai, virvėmis priraišioti ir sauja šiaudų pridengti. Kriaučiūnas mūsų vežiko nesupeikė, pareikalavo iš visų drauge ir iš kiekvieno skyrium pažadėjimo grįžtant niekur kitur, tik prie jo užvažiuoti Plokščiuose ir visus kelionės nuotykius atpasakoti.

Persiskyrėm su seneliu apie penktą valandą vakare. Išrodė mums, kad dar su šviesa turime Naumiestį pasiekti. Pavažiavę tačiau kelis kilometrus, ėmėme klaidžioti. Mūsų vežikas važiuoja, važiuoja, staiga sustoja ir aiškinasi:

— Palaukite! reikia gręžti... Ne tuo keliu nuvažiavome... — Arba: — Privažiavome kelio galą... Toliau kelio nėra... Pasibaigė... Reikia grįžti.

Ir šitaip kažki kiek kartų. Kojos mums tirpsta, šonai nuo lentų skauda. Bet kas mums tada buvo visi nepatogumai?! Siela skrido aukščiau visų tų smulkmenų. Stebėjomės tik, kaip žmogutis (Gluodas pavardė), kurs pats sakėsi nuolat ponus vežiojęs į Naumiestį, gali taip priprasto kelio nežinoti. Būtų kažki kokios mintys pradėjusios galvon listi, jei P. Kriaučiūnas nebūtų pasakęs, kad ši žmogų pažįsta ir jo nepeikia.

Šitaip privažiavome Šakius. Petras Kriaučiūnas buvo pataręs mums būtinai prie dr-o J. Staugaičio (visų mūsų dabartinio Seimo sesijų vicepirmininko) sustoti ir pasiteirauti, ar nepakenksime sau, per daug drįsdami lankyti nelaimingą mūsų varpininką.

D-ras J. Staugaitis ir viešėjęs tada prie jo d-ras Kudirka (ne Vincas, rodosi, ir ne giminė) vienu balsu nutarė, kad pavojus mums gresia, ypač studentams, kadangi žvalgų akys kaip tik tokius ponaičius seka. Patarė suslėpti studentiškus rūbus, apsilankyti paprastesniais.

Mūsų sankeliauninkai paklausė. Kiekvienas turėjo su savimi milinį sodiečiams priprastą švarkelį, nusipirko Šakiuose kepures. Persivilkę išrodė tikri pusbernai.

Tai ir vėl toliau keliavome, nes grįžti ir kliūčių išsigasti nė vienas iš mūsų nepanorėjo. Kartojome sau rusų patarlę: "Smielym bog vladiejet" (narsųjį dievas valdo) ir galvojome, kad norint viską galima pasiekti, reikia vien tvirto būdo ir drąsos, — nors nervai mūsų kaskart didžiau juto įtempimą ir nuovargį. Šitaip keliaujant, užstojo ir naktis, ir miegas ėmė lįsti į akis, o mes vis tikro kelio nepataikome. Kad ir nesenims dar, bet tokia kelionė valandų valandomis račiukuose, veik ant plikų lentų, juk atgrįsti galėjo.

Prašome vežiko, kad eitų kelio klausitis, o jis užsispyręs kartoja:

— Kur eisi? Dievas aukštai, o žmonės sumigę.

P. Višinskis, didžiausios kantrybės žmogus, galų gale neišturėjo ir, iššokdamas iš ratų, pats mėgino kelio klausinėti. Tiesa, buvo naktis, ir kur vien tik pabelsdavo klausdamas, ten turėdavo paaiškinimo vietoje pakelti tiek nejaukių žodelių, tiesiog koliojimų, jog vienu balsu nutarėm visi niekuomet daugiau Suvalkų gub. nekeliauti.

Prasčiausias buvo tai kelionės galas. Pasiekėm Naumiestį jau gerokai po pusiaunakčio, prieš pat aušrą, o buvo tat liepos mėnesį.

Visi išsiilgę lovos, kad sutrąnkintų sanarius nors kiek ištiestume, o mūsų vežikas sustojo rinkos vidury ir prašo užmokesnio, ir kad mes jį greičiau namo atleistume.

— Užmokėti užmokėsime, bet nuvežk mus į kokią viešbutį. Mes čia pirmą kartą, miesto nepažįstame ir nežinome, kur eiti, — aiškiname jam.

— Ir aš čia nieko nežinau, — aiškinos jis mums. — Būdavo, atvežu ponus, čia sustoju, o jie išlipę išsivaikščioja.

Nebuvo kas daryti. Turėjome ir mes, atsilyginę vežikui "išsivaikščioti". Patraukėm pirmą, kuri mums pasipynė, gatvę. Sulindome taip pat į pirmą mums pasipynusį viešbutį.

Vos ne vos mes, moterys, išsiterėjome sau atskirą kambariuką, o vyrams teko, rodosi, bendrame karčiamos kambario drauge su kitais žmonėmis išsitiesti suoluose.

Iš ryto, — kiek ten per naktį ilsėjomės, kiek ne, po tokio nuovargio, — pirma naujiena, kokią išgirdome, buvo šeiminių žydų reikalavimas pasirašyti viešbučio knygoje. Aš viena turėjau šioki toki dokumentą asmenybei įrodyti, tai ir pasirašiau, tikėdamasi, kad to užteks, bent toms merginoms, su kuriomis buvome kambari užėmusios. Bet kas tau duos? Pareikalavo iš kiekvienos ir iš kiekvieno parašo skyrium. Merginos, neturėdamos jokių dokumentų, pasirašė greitomis sugalvotais pseudonimais, o mūsų studentai pusbernių rolėse, kad ir rašė savo tikras pavardes, bet savo profesiją užslėpė.

Po tokios ceremonijos norėjo mūsų studentai nubėgti prie Daniliausko, tada irgi studento, P. Višinskio iš Peterburgo pažįstamo, jau vietoje apie Kudirką artimesnių žinių gauti, o ypač sužinoti, kur jo butas. Bet čia iškilo naujos kliūtys ir jau visai rimtos. Policija, pristatyta

Vinco Kudirkos paminklas Naumiestyje, atidengtas 1934 m. birželio 10 d.; tuo pat metu miestas pavadintas Kudirkos Naumiesčiu.

Monument of Vincas Kudirka unveiled June 10, 1934 in Naumiestis; the same day the city was renamed Kudirkos Naumiestis

Photo by —S. Kolupaila

prie durų, neleidžia išeiti, kol pasportų nepardys, o jei pasportų nebus, tai grūmoja suėmimu ir varamu į gyvenamąją vietą.

Pasitarimas mūsų tarpe rimtas. Tiesą pasakius, ne pasitarimas, tik galvojimas, nes dėl žmonių akių laikomės ko ramiausiai, veik tik pusžodžiais savo nuomones reikšdami.

Pagaliau nutarta, kad P. Višinskis raštu susineštų su Daniliausku. Nors protekcija išrodė mums ne kokia, nes Daniliauskas buvo ką tik paleistas iš Peterburgo kalėjimo, kur už politiką sėdėjo, bet vis dėlto čiabuvis žmogus, gerai vietos aplinkybes žinąs, gal ir sugalvos, kaip mums iš tų spastų išsiveržti, į kokius buvome įkliuvę.

P. Višinskis parašęs laiškutį, užkalbino pro langą pro šalį einantį žydą, kurs mielu noru už kelis skatikus sutiko Daniliauskui laiškeli pristatyti.

Netrukus atbėgo laukiamas (dabartinis Marijampolės gimnazijos direktorius) jaunutis, šviesiaplaukis, raudonskruostis studentėlis. Pasisakė mokytojaujas prie Naumiečio policmeisterio sūnaus ir todėl turįs vilties mums tikrai padėti, tik reikia jam dėl mūsų pirma su tuo policmeisteriu pasitarti.

Nusiraminę laukėm jo grįžtant. Pagrižęs įsakė mūsų studentams ištraukti paslėptus studentų rūbus, apsivilkti jais ir skubiai keliauti su juo. Nuvedė prie policmeisterio; tas ponelis, patikrinęs dokumentus, mums, merginoms, atleido vizitą, tik pareikalavo pasižadėjimo, kad visi drauge ilgiau kaip 12 valandų Naumiesty nepasiliktume ir, praslinkus tam laikui, būtinai iš Naumiesčio išsidangintume.

Lengva išsivaizduoti, kaip prie durų pristatyti policistai nustebo, pamatę pusbernius virtusius studentais, kurie ir be jų malonės gavo leidimą švaistytis naumiesty.

Kai dabar apie visą tą mūsų ekskursiją imu galvoti, tai rodosi aišku, kad ir Plokščių žmogelis (Gluodas) ir policistai laikė mus kažki kokiais bėgliais, norinčiais slapta per sieną arba Amerikon, arba į kitus "nepasviečius"

išsprukti. Kitaip sunku sau išsiaiškinti tą mūsų kratymą šunkeliais, tą laiko gaišinimą... Taip pat matyti, kad ir Naumiesty pataikėm į smuklę, glaudžiančią visokios rūšies emigrantus.

Dėl Kudirkos aplankymo stud. Daniliauskas tą patį tvirtino, ką jau buvome iš P. Kriaučiūno ir d-ro J. Staugaičio girdėję. Kudirka neapsakomai yra žandarų saugojamas, ir grėsia lankantiems jį pavojus pakliūti po jų globa. Bet visi tie tvirtinimai nesujaudino mūsų.

— Pasimatyti turime, — tarėm sau. — Tiek vargo padėję, juk negrišime. O toliau? Te dangus griūva, — kaip toje pasakoje, — galvojome tikru mūsų tautai užsispyrimu.

Daniliauskas patarė mums bent visiems drauge neiti, taip pat nekeliauti viena ir ta pačia gatve. Todėl išsisklaidė, Daniliausko vedami, nuėjome.

Nemokėčiau dabar nei tų namų rasti, kur nuėjome, nors žinau, kad jie buvo prie rinkos, nei apskritai nieko Naumiesty susekti. Menu tik, kad pirma įėjome į kažin kokią krautuvėlę, paskui pasimatėme su kažki kokia nepaprastai gražia, vidurinio amžiaus, maždaug trijų dešimčių metų moteriške (paskui sužinojome, kad ta moterė, pavarde Karševskienė, prižiūrėjusi Kudirką ligonį, ir jis jai ir apie ją parašė savo eilėrašty "Valerijai"). Ji davė Daniliauskui raktą nuo Kudirkos buto antrame aukšte (krautuvėlė buvo pirmame), kur Kudirka užrakintas vienas pats gyveno.

Atsirakinęs duris įėjo prie Kudirkos Daniliauskas vienas. Mes ilgokai turėjome, pasilikę už durų, laukti. Daniliauskas paaiškino mums: Kudirka nori apsivilkęs mus sutikti. Be to, turi ir morfinos sau įsileisti, nes esąs jau taip apsilpęs, kad, neišsileidęs to narkotiko, ilgiau šnekėtis negali.

Įėjusi ir į Kudirką pažiūrėjusi, taip nustebau ir drauge taip susijaudinau, kad žodis užkliuvo gerklėj, o ašaras visu valios stiprumu laikiau, kad iš po vokų neišsiveržtų.

Savo šeimynoje turėjau daug džiovininkų, kuriuos jau teko kaban palydėti. Buvau prie jų išvaizdos per daug pripratusi. Iš karto pamaniau, kad mūsų šeiminių gyvybė jau nebe metais skaitoma, o vien mėnesiais, o gal tik ir savaitėmis...

Buvau 1894 m. Kudirką mačiusi Jablonskiuose Rygos pajūry. Su juo drauge buvome jiems kūmuose, kada gimė jų dukrelė Onytė, dabar daktarė Landsbergienė. Jau ir tada buvo sakoma, kad Kudirka džiovininkas. Bet tada buvo jis, taip sakant, žmogus kaip žmogus. Tiesa, liesas, pabalęs, aukšto ūgio, per daug siaurų pečių ir įdubusia krūtine, bet gana vikrus vyrukas, mėgstas ir pajūry pasivaikščioti.

Dabar išvydau žmogaus šešėlį. Puiki, naujintėlė, šviesiai pilka drabužių eilė kabėjo kaip ant medžio, veidelis neapsakomai susmulkėjęs, palšas, akys tokiais juodais plačiais ratais apriestos, kad matyti buvo vien duobė, ir tik išžiūrėjus jos dugne švietė žmogaus minties žiburiukai.

Žerėjo tik stambus auksinis žiedas savo didele brilianto akia... Žerėjo ant apmirusios, be kraujo lašo, dar gyvo lavono kaulėtos rankos. Ir tuo savo žerėjimu didino gal dar didžiau to pasimatymo valandos tragizma.

Be manęs, visi kiti mano sankeleiviai pirmą sykį matė Kudirką.

Mūsų apsilankymas, mayti, ir jį sujaudino... Ilgoką valandą tylėjome visi, niekas žodžio išbelsti negalėdamas, o gal ir dėl to, kad niekas to "tikrojo" žodžio, kuris jam iš širdies ant lūpų veržėsi, ištarti nedrįso.

Atėjo pagalbon, kaip visuomet tokiose aplinkybėse, žmonių bendravimo formos. Kudirka ėmė mus kviesti sėstis ir pats lovoje atsisėdo.

Kambariukas mažutėlis, apytuščias, jokių pagražinimų, jokių patogumų: lova, stalas apkrautas knygomis. Pro pravertas duris matyti buvo dar mažesnis antras kambariukas, kur kabėjo jo mylima smuika.

Kad šiaip ne taip kalba mūsų tarpe ir užsimezgė, bet sklandžiai nėjo. Nuolat trūko ir nuolat reikėjo mazgo ieškoti.

Visą laiką negalėjau nuveikti giliausio susijaudinimo. Vaizdavosi tik kapai, kryžiai... Kiek kartų pažvelgiau į šeimnininką, tiek kartų vaizduotė rodė man jį karste... O šį tą kalbėti reikėjo, ir tai ramiai kalbėti.

Visa, apie ką buvau žadėjusi teirautis, iš galvos išdulkėjo, nė pėdsakų nebeliko...

Iš tų suskaitomų žodžių, kuriuos ištariau, išmego visiems atmintin mano nevykusiai išreikštas malonumas:

— Tamsta mums visiems pavyzdys...

Pažvelgęs į savo sulysusį liemenį, Kudirka, karčiai šypterėjęs, atsakė:

— Pavyzdžio iš manęs neimkite. Gydykitės, kol nepervėlu...

Vos-ne-vos ėmėm pratintis prie taip neapšakomai liūdnos mūsų šeimnininko išvaizdos, vos vos mums ėmė rodytis, kad jau pavyks mums nugalėti tą jausmų audrą, kuri sukilo mūsų krūtinėse, ji išvydus, kaip staiga kažis kas pabeldė į duris ir nematomo žmogaus ranka ikišo raščiuką.

Kudirka paskaitęs dar didžiau apsiblausė ir liūdnai nusišypsojo tuo nusišypsojimu, kurs lanko lūpas vien žmonių, mirties slenksty stovinčių. Tylėdamas ištiesė į mus ranką su raščiuku. Radome žinutę, jog mums suėjus, visus namus apsiautė žandarai.

Tas reginys mūsų mirštančio karžygio tokioje vienatvėje ir tokiam persekiojime dar didžiau mus sujaudino ir dar smarkiau surakino mums žandus. Aš bent bijojau ir pakrutėti, kad tik nepradėčiau balsiai kūkčioti.

Kalbėti teko beveik vienam šeimnininkui. Skundėsi, kad niekas net iš artimiausių draugų jo nelanko, bet drauge pateisino juos: kam malonu patekti budelių globon?

Vienas pats sau paliktas, jau nebeįstengias nė iš kambario išeiti, — visą nuraminimą randa darbe. užtai tiek ir parašo: redaguoja "Varpą" ir, nežiūrint visų kliūčių, veda to laikraščio

korektūrą. Kol buvo sveikesnis, samdydavos arklius pasivažinėti.

Paklaustas, kodėl dulkėtame miesčiuke, o ne sodžiuje gyvena, paaiškino, kad galėtų prie tėvų gyventi, bet iš to kiltų daug nepatogumų.

Žandarai galėtų sodžiuje jo kiekvieną žingsnį sekti, trukdytų redagavimą, o apie korektūros vedimą nebūtų nė ką galvoti, o kitas žmogus tuo tarpu tam darbui nenumatomas. Be tų visų keblumų, žandarai galėtų ir jo namiškius pradėti kaltinti.

Žandaras Vonsiackis ir taip jau išblaškęs, išžudęs geriausius Suvalkų gub. žmones.

— Mes, suvalkiečiai, kėlėm iki šiol viso mūsų judėjimo naštą. Netrukus ji nukris ant jūsų, kauniečiai... — kalbėjo, matyti, savo žuvusią sveikatą minty turėdamas.

Ir tiesa, netrukome įsitikinti, kaip teisingai jis pranašavo. Dar toliau pažvelgęs į ateitį, matė mūsų tautai nesiliaujančias kovas.

— Jei teks jums kada rusų valdžia nusikratyti, turėsite dar sunkesnę kovą, kol savo juodųjų nenugalėsite...

Ir čia vėl pranašavimas, kurs pradėjo jau pildytis. Šitokios nuomonės buvo Kudirka, kurs kiekvieną patriotą gerbė, vis tiek kokius rūbus jis dėvėtų, kurs prieš tikybą niekuomet nė mažiausiu žodeliu neprisitarė, kurs kovojančių su tikyba klausė: "Ką tikybos vietoje duosite liaudžiai?" — bet kurs istorijos pavyzdžiais užtektinai buvo pamokytas, kokios nelaimės plaukia toms tautoms ir valstybėms, kur dvasininkai, palikę bažnyčias, griebiasi valstybės vairo.

Aiškino dar, kodėl jis sėdi užrakintas savo bute. Visus savo raštus rašė ant labai plono popieriaus, kurį, pavojui užtikus, galėtų greitai sudeginti. Tuo tikslu prie jo lovos buvo visuomet ir degtukai padėti. Jei žandarai ateitų jo lankyti, tai jam būtų duotas sutartas perspėjimas, o ten, apačioj, tuo laiku pasistengtų gaišti ieškodami rakto, kad jis suspėtų sudeginti visa, ką turėtų prirašęs.

Nors kalba mums dėl jau pažymėtų priežasčių sunkiai pynėsi, bet kai reikėjo atsisveikinti — dar sunkiau pasidarė. Taip likimo daužomam žmogui, koks Kudirka tada buvo, juk neišdrįsime atvirai papasakoti, kokiam padėjime mes patys buvome čia atsidūrę.

— Juk taip toli atkeliavę, man savo apsilankymu tiek džiaugsmo padarę, būtinai aplankysite mane rytoj. Yra juk tiek klausimų, apie kuriuos reikia pasikalbėti. Rytoj, būtinai rytoj, jei šiandien jau taip skubate, plačiau išsikalbėsime!.. — Kalbėjo jis, spausdamas mums rankas. Mes tylėdami tiesiame jam savašias, tikrai įsitikinę, kad jau mūsų kūno akims nebebus lemta jo pamatyti.

Jausmų audra vėl siautė krūtinėje, bet nė akių sumirksėjimu stengėmės to neparodyti ir, sausa atsisveikinimo forma pasitenkindami, išėjome, tarsi artimą brangų velionį kapuose palikę. O žandarų žvalios akys lydėjo mus, primindamos, kad mums mūsų tėvynėj užginta net savo jausmą rodyti... Daniliauskui palikome kiek

pinigų, kad nupirktų gražių gėlių ir rytdieną nuneštų mūsų brangiam Varpininkui ir paaiškintų, kodėl mes buvome priversti neilgiausiai prie jo viešėti ir tikrai tą vieną kartelį.

Pasisamde arklius, laimingai ir jau neklaidžiodami pasiekėm Kriaučiūnus Plokščiuose, kur buvome taip vaišinami, kaip, rodosi, vieni Kriaučiūnai, padedant puikiai Plokščių gamtai ir Nemunui, tik ir mokėjo vaišinti.

Ten išgirdome dar šį bei tą apie Kudirką pasakojant. Kudirka nemėgęs savo profesijos, su ligoniais rūšiai elgdavosi, bet šiaip draugystėje, susirinkimuose buvo labai branginamas, nes buvo nepaprasatai linksmas, malonus, ir šokėjas ir muzikas.

Įkliuvo žandarams į nagus tik dėl savo neat-sargumo. Kriaučiūnas buvo sužinojęs, jog būsianti prie Kudirkos krata, žinojo ir pranešė jam net dieną, kada neprašyti svečiai jį lankyti žada. Kudirka, jau labai ligotas, viešėjęs tada prie Kriaučiūnų Plokščiuose. Kriaučiūnai prikalbėjo jį grįžti, kad savo raštus paspėtų kaip reikiant kratai paruošti. Kudirka išvažiavo į Naumiestį kelios dienos prieš krata ir... kažis kodėl nė kiek neapsikraustė. Žandarai rado prie jo daugybę spausdinių ir rankraščių, buvo jį suėmę, bet, bevežant jiems, jis apalpo, todėl paliko jį gyventi jo paprastame bute, tik po be galo smarkia priežiūra.

1924 m.

Ar spalio pakeitė?

(tęsinys iš 3-čio psl.)

skrendanti (taikos!) balandį ir po juo teksta:

"1917 metų spalio pakeitė pasaulį
1988 metų spalio pakeitė Lietuvą."

Po "pakeitimų" šūkio eina linkėjimas: "Idealo šviesos, ramybės ir taikos Jums, tautiečiai!"

Norime tikėti redakcijos gera valia, gerais norais ir šūkio nuoširdumu. Tačiau gal nei pats žodžių autorius, nei redakcija nebus į juos išgilinusi ir supratusi kokia nesamone slypi jau pačioje pirmoje lozungo eilutėje: 1917 metų spalio **nepakeitė** pasaulio — pasaulis, koks buvo, toks ir liko, tik komunistinė revoliucija, sugriuvus caristinei imperijai, gal pakeitė Rusiją, gal vėliau kai kurios kitos valstybės bandė "pakeisti" ir įvesti stalininę komunizmo diktatūrą, gal kai kur ją jėga (ar apgaule) ir įvedė, istumdamos tas tautas į tokia pat skurdo, stagnacijos vergiją, kaip sovietuose, tačiau **pasaulio nepakeitė!**

Negalime tat lyginti su anuo spalio nė šių metų spalio, kuriame atgimė (pasirodė esanti gyva, nenumirusi, nenužudyta) ne tik Lietuvos laisvės dvasia, bet ir Latvijos bei Estijos o ir kitos Sovietų vergijoje likusios gyvos šalys, kaip Armenija, Gruzija, taip pat ir Rusija... Lietuvių tautą teldi ir tedrąsina tikslesnio šūkio žodžiai: Tautinių idealų meilės, savos kultūros ir savo nepriklausomo gyvenimo kūrybos Tau, tėvyne Lietuva, ir jums, mielos sesės ir broliai lietuviai!

VAIZDAI IŠ NAUJO ARKIVYSKUPO IŠVENTINIMO

Prelato A. J. Bačkio išventinimo vyskupu iškilmėse. Šv. mišių aukas įteikti šventajam Tėvui neša Ričardas Bačkis ir kun. Alf. Svarinskas (Aušros Vartų šv. Mergelės Marijos atvaizdą, gintarinį kūrinį).

Richard Bačkis (front) and Rev. Alfonsas Svarinskas presenting offerings to the Pope at the holy mass for the investiture of Bishop A. J. Bačkis, Oct. 4, 1988.

Šventasis Tėvas Jonas Paulius II sveikina arkivyskupą Audrį Juozą Bačkį išventintą vyskupu, paskirtą Pro Nuncijum į Olandiją.

The Holy Father John Paul II greeting Archbishop Audris Joseph Bačkis, just designated papal nuncio to Holland, at his investiture, Oct. 4, 1988.

Stasys Sližys

(atkelta iš 5 psl.)

Detroitiečiai gražiai pagerbė Stasį Sližį Detroito Jaunimo Choro Tėvų Komiteto išleistu, Balio Gražulio kruopščiai ir su širdimi ir jausmu parašytu leidiniu, Stasio Sližio muzikalinės veiklos trisdešimtmečio proga. Ypač malonu jame skaityti jo buvusių mokinių-choristų įrašus: "Per eilę metų... Jūs mokėjote mus paskatinti pamilti dainą, kuri skambės amžinai mūsų širdyse", rašo viena choristė. "... mūsų buvusieji choristai net į tolimus pasaulio pakraščius išsibarstė. Šiandien mes mielai prisimename tas jaunas dienas ir gal dabar geriau suprantame ir įvertiname tuos pergyventus sunkumus, kuriuos kiekvienas dirbantis su jaunimu sutinka", rašo kita. "Tamsta sugebėjai įtraukti į savo chorų ar ansamblių gretas mūsų žydintį lietuvišką jaunimą ir per lietuvišką dainą skiepijai juose tėvynės meilę", rašė JAV Lietuvių Bendruomenės pirmininkas Vytautas Kutkus (1980).

Šitokie atsiliepimai gražiai iliustruoja Stasio Sližio nepaprastą įnašą, ne tik lietuvybei, bet ir mūsų kultūros išlaikymui išeivijoje.

Galime nuoširdžiai dėkoti, kad Stasys Sližys, muzikos vaidila, lietuviško jaunimo auklėtojas, nepasiklydo tarp didmiesčio dangoraižių, neapkurto nuo svetimo triukšmo, vis girdėjo lietuviškas kankles ir dainą; mylėjo mūsų jaunimą ir tėvynę.

Šiai apybrėžai buvo naudotasi asmeniškais pokalbiais ir Balio Gražulio 1980 rašytu leidiniu "Stasys Sližys — lietuvis muzikas tautinėje bendruomenėje".

1988.X.6 d. audiencijos metu po savo kalbos, šventasis Tėvas sveikina arkivyskupo Audrio Juozo Bačkio motiną Oną Bačkienę, šalias jos arkivyskupo tėvas dr. Stasys A. Bačkis ir šalia jo — Ričardas Bačkis, arkivyskupo brolis.

Pope John Paul II greeting Ona Bačkis, the mother of Archbishop A. J. Bačkis at a papal audience, Oct. 6, 1988. Behind her are the archbishop's father, Dr. Stasys A. Bačkis, and brother, Richard Bačkis.

Kanados "Vilniaus" Šaulių Rinktinės pastatyto Žuvusiems Už Laisvę paminklo šventinimas, Toronte, 1988.5.29.

Dedication of monument to those who died for Lithuania's freedom, Toronto, May 29, 1988.

AUDRA
travel
CORPORATION

REMKIME LIETUVOS PERSITVARKYMO SĄJŪDĮ

Lietuvių viltys, sunkiais tylos ir skausmo laikais baimės ir nesusitikėjimo tramdytos, pagaliau išsiliejo kaip nesuvaldomai veržlus, apsisvalymo nuo slogios praeities ir tikėjimo Lietuvos ateitimi srautas, pasivadinęs **LIETUVOS PERSITVARKYMO SĄJŪDŽIU**. Išsaugoti ateinančiom kartom Lietuvą, jos istoriją, kultūrą, kalbą bei gamtą — yra kiekvieno lietuvių pareiga.

Kiekvienas iš Jūsų galite palaikyti lietuvių viltis paremdami

PERSITVARKYMO—ATGIMIMO SĄJŪDĮ

Nuo š.m. lapkričio 1 dienos visiems išeivijos lietuviams nuo mokesčio, kurį Jūs paprastai mokate už bet kokio pobūdžio kelionę **AUDRA travel** kelionių biure, 2.5% bus skiriama

LIETUVOS PERSITVARKYMO SĄJŪDŽIUI REMTI.

1989 m. pabaigoje, ataskaitiniame keliautojų susitikime, pinigai kartu su rėmėjų sąrašu bus įteikti Lietuvos sąjūdžio atstovams.

**Tad, LIETUVIAI, užsakydami keliones
lietuviškame AUDRA travel kelionių biure, remsite
LIETUVOS PERSITVARKYMO SĄJŪDĮ.**

Skambinkite: tel., (416) 769-2500, TELEX: 06-967812 FAX: (416) 763-6279

Rašykite: 2100 Bloor St. W. Toronto, Ontario M6S 1M7

Darbo valandos: nuo pirmadienio iki trečiadienio 9.30 — 19.00
ketvirtadienį, penktadienį 9.30 — 21.00, šeštadienį 11.00 — 17.00

Registracijos numeriai: 2559030 ir 2475066

"Lietuvių Dienų" žurnalo loterijai prisiuntė:

(tęsinys iš praeito numerio)

J. Maciulaitis, D. Mackiala, K. Majauskas, P. Marciūška, W. Markalonis, A. Markevičius, F. Masaitis, R. Masiulionis, V. Mathieu, N. Matitis, A. Mažeika, P. Maželis, L. Medelis, I. Medziukas, A. Merkelis, M. Merkevičius, O. Merkis, J. Meškauskas, G. Mickus, E. Mikalonis, P. Mikšys, C. Miles, E. Milkovaitis, V. Miller, A. Milūnas, A. Mitkevičius, D. Mitkus, N. Mockus, prel. S. Morkūnas, J. Mulokas, A. Musteikis.

H. Nagys, A. Naudžiūnas, K. Naudžius, J. Naujokaitis, M. Naujokaitis, V. Nikstenas, J. Norton, R. Novak.

L. Oksas, kun. A. Olšauskas.

B. Pakalniškis, kun. J. Pakalniškis, E. Pikelis, B. Paliulis, P. Pamataitis, R. Paškauskas, M. Paškevičius, K. Pažemėnas, V. Pažemėnas, V. Pažiūra, A. Pečiulis, S. Petkevičienė, G. Petkus, A. Petokas, I. Petokas, G. Petrauskas, V. Petrauskas, S. Petravičius, J. Petronis, E. Pikelis, A. Piliponis, W. Pleckaitis, J. Pleinys, R. Pollock, P. Pranis, P. Pretkus, K. Prišmantas, J. Pupius, W. Puras.

Kun. A. Račkauskas, G. Radvenis, Fr. V. Radvina, B. Raila, K. Raudys, J. Raugalis, V. B. Raulinaitis, Razauskas, L. Reivydas, A. Repšienė, kun. A. Rubšys, P. Rudaitis, M. Rudis, A. Ruggles, A. Ruigys, J. Rumbergs, C. Rusackas, J. Ruzgys.

A. Sabaliauskas, E. Sabalis, kun. P. Sabulis, J. Sacoolidge, C. Sadeika, St. Anthony Church (Detroit, MI), F. Sakal, V. Sakalauskas, J. Sakas, R. Sakas, D. Saltis, J. Salys, A. Samolis, A. Samušis, P. Sandanavičius, V. Šaras, W. Savage, K. Savickus, B. Seliukas, A. Šermukšnis, A. Šešplaukis, K. Šešokas, V. Šeštokas, M. Shalins, V. Šileikis, L. Simaitis, A. Šimkus (CA), A. Šimkus (MI), M. Šimkus, V. Šimoliūnas, A. Simutis, V. Sinkevičius, E. Sinkys, K. Šipaila, Sister Virginia, S. Skaudys, V. Skilandžiūnas, A. Skiparis, J. Skrinska, V. Sky, R. Šlepetys, V. Smailis, Fr. Z. Smilga, A. Sopys, P. Spakauskas, J. Sprein, V. Spring, V. Stancelis, B. Stančikas, P. Staniškis, M. Stankūnas, M. Stark, A. Stasas, J. Stempužis, E. Stirbys, E. Stočkus, J. Stukas, M. Sušinskas, L. Švelnis.

TALKA (Hamilton) Credit Union, L. Tamošaitis, V. Tamošiūnas, V. Tamulaitis, V. Tauras, D. Templer, A. Trainis, V. Tomkus, A. Trečio-kienė, A. Tumas, L. Tumas, Z. Tumoša.

J. Uksas, F. Urbelis, R. Urbonas, V. Urbonas, P. Urbutis, V. Utara, A. Uždavinsys.

D. Vailokaitis, J. Vaineikis, A. Vaitkus, A. Vakselis, A. Valavičius, J. Valukonis, L. Valys, D. Varnas, V. Varnas, V. Vaškys, V. Vebeliūnas, E. Veimeris, V. Velža, A. Venckūnas, A. Vidugiris, J. Vidžiūnas, R. K. Vidžiūnas, E. Vilkas, B. Vingis, L. Vismantas, J. Vitėnas, J. Vyšniauskas.

A. Wargo, M. Wasilewski.

C. Zekus, A. Žemaitaitis, B. Žemaitis, E. Ziausys, kun. T. Žiūraitis, S. Žukauskas, M. Žymantas.

Visiems, prisiuntusiems auką loterijai, tuo pačiu parėmusiems "Lietuvių Dienas", nuoširdžiausias **AČIŪ!**

L. D. Redakcija ir administracija

NEW TIMES, OLD FLAGS

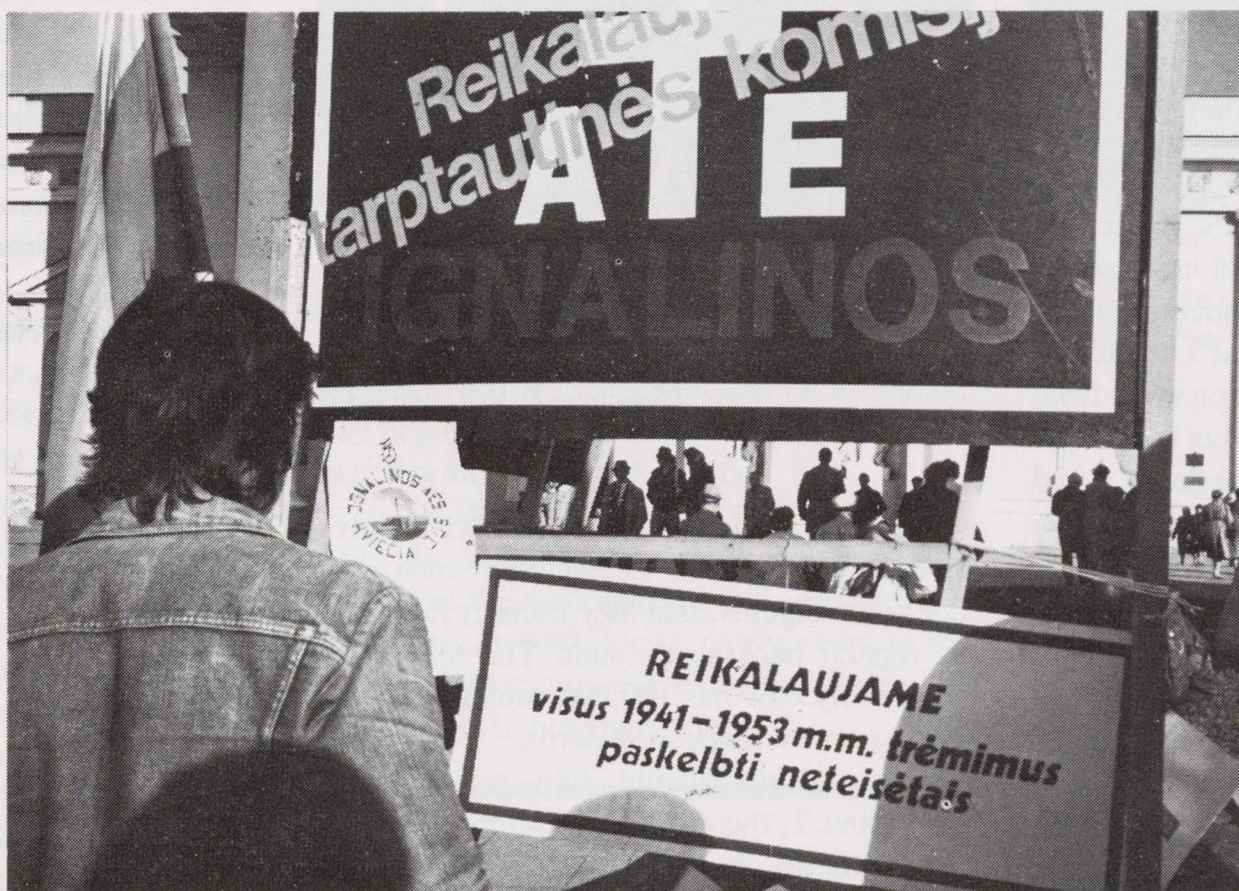
I visited Lithuania from September 30 until October 3 to attend the first Vilnius international jazz festival. "Jazz Forum '88" put the capital of Lithuania on the European jazz scene. Fans were able to hear live for the first time well-known American, Dutch and West German musicians. Such an important east-west cultural event is only one example that "perestroika" is not just a word to Lithuanians, but a tool and a goal. Not so long ago, avant garde foreign musicians often had to come to the Soviet Union as "tourists" to give informal and therefore illegal concerts.

The many Lithuanians I spoke to hoped for the success of Gorbachev's reforms and restructuring of Soviet society. They were working to achieve greater economic, political and cultural freedom. All over Vilnius, people were signing petitions, wearing the yellow-green-red "Sąjudis Lietuva" (Lithuania Movement) button, displaying the banned flag and risking beatings and arrest for demanding changes. People spoke freely, in private and in public, without fear of being overheard.

On Sunday afternoon, October 2, I joined the hundreds of people — young, old, families with children — who were strolling in Gediminas Square, the heart of old Vilnius. I couldn't believe my eyes. Many gathered outside a small, makeshift hut at the side of the Cathedral. Inside the hut, which was decorated with the banned Lithuanian tricolor flag and the red and white Vytis shield, Petras Cidzikas was on a hunger strike to try to force the release of eight political prisoners. Apparently the slogan "Russians go home" was painted on an inner wall of the hut.

Cidzikas himself was in a Soviet labour camp for four years because of "anti-Soviet" activities. This was his second hunger strike. The first one lasted from August 17 to 23 and ended when the movement for perestroika set up

by Frances Vaškiutė

Demonstrators in Vilnius with signs demanding that the International Atomic Energy Commission inspect the safety of Atomic Reactor in Ignalina, and that the 1941-1953 mass-deportations of Lithuanians be proclaimed illegal. At the left tricolor flag of independent Lithuania.

Demonstracija Vilniuje. Plakatuose matomi reikalavimai tarptautinės komisijos, kuri patikrintų atominės energijos jėgainės saugumą Ignalinoje ir reikalavimą 1941-1953 metų trėmimus paskelbti neteisėtais. Kairėje Lietuvos trispalvė.

Photo by —F. Vaškiutė-Fischer

in June pledged its support and three political prisoners were released.

The eight — Viktoras Petkus, Balys Gajauskas, Gintaras Ješmantas, Sigitas Tamkevičius, Boleslovas Lizūnas, Petras Gražulis, Jonas Pakuckas and Voldemaras Karaliūnas — were sentenced to prison or labour camp, some to psychiatric hospital, five to ten years ago for doing then what today is almost legal — demanding greater economic independence and cultural recognition. Many people on the Square signed a petition calling for their release.

Crowds clustered around posters hung on the iron stake fence bordering the Cathedral. Few people spoke, they concentrated on looking at the images and the slogans — caricatures of SS-type militia, a drawing of Stalin with a club in his hand urging the militia to beat demonstrators, as happened on Gediminas

Square on September 28. "Žudikų dalinius šalin iš Lietuvos!" (Get the troupes of murderers out from Lithuania), one poster demanded. "Milicija valstybės veidas" (Militia — Image of Government), said another above a figure

wearing swastikas. People were signing a petition to demand that the militia who attacked the demonstrators be brought to justice.

"Už mūsų ir jūsų laisvę" (For Our and Your Freedom), a red and white banner stated in Lithuanian and Russian. "Reikalaujame visus 1941-1953 m.m. trėmimus paskelbti neteisėtais." (We demand that mass-deportations of 1941-1953 be declared illegal). A small, handletered sign almost buried in flowers asked gently, "Leiskite atvykti Šv. Tėvui" (Let the Pope come).

Risk of a Lithuanian Chernobyl?

Another poster, with a large white cross on a black background stated "Reikalaujam tarptautinės ekspertų komisijos Ignalinai!" (We demand International Atomic Energy Commission in Ig-

nalina), referring to the nuclear power complex at Ignalina. Many people are convinced that it's more dangerous than Chernobyl and want international experts to come in order to force the authorities to clean it up or shut it down. People lined up to sign that petition also.

I walked around photographing the posters and the crowds. A young man in their midst was carrying the illegal Lithuanian flag. As I pointed my camera at him, he noticed me and flinched. I expected him to hide his face or turn away. In the space of a second, he straightened his shoulders, looked briefly at me and then gazed into the distance as if saying, "OK, shoot". I took his picture and felt like disappearing because I had frightened him.

Three minutes later, he approached me with two friends. "Are you from America?" he asked in English. They then described what had

happened on Gediminas Square on September 28, when cadets were brought in from the militia academy in Minsk to break up the gathering. Militia had to come from that far because the local police refused to disturb peaceful demonstrators. He said that they shouted in Russian, "We will remind you of Karabakh", referring to the recent police crack-down on Armenian demonstrators. The militia hit demonstrators with truncheons, dragged women by their hair and flung people into vans, he recalled, showing me his hand which still hurt after they had clubbed him.

That night, he continued, eight hunger strikers and about 50 "guardians" who wanted to protect them waited in fear on Gediminas Square for the attackers to return. Three police buses and five to seven jeeps full of militia came back at 4:40 a.m. and repeated the assault, arresting even more demonstrators.

"You must tell people what's happening here," he implored. "The local newspapers report that we provoked the incident, that we had no right to demonstrate. That's not true." Permission to hold a demonstration away from Gediminas Square was granted, but the people gathered here anyway and got beaten. I asked him only for his first name. "Paulius," he replied. He might have told me his family name, but I didn't want to endanger him. I left Lithuania the following day.

Changing of the Colors

Five days later, before dawn on Friday, October 7, the red, white and green flag of the Lithuanian SSR was hauled down from the Gediminas Tower on the hill overlooking the Cathedral. According to Christoph Neidhard, an eyewitness who reported in *Die Weltwoche* (a Swiss newspaper) on October 13, about 35,000 people turned out because October 7 was a holiday in the Soviet Union commemorating the Brezhnev Constitution. There were no militia, only policemen, and nobody was drunk, something which amazed the Russians.

The LSSR flag was lowered in darkness to avoid any demonstrations of joy. Eight young men carried the Lithuanian yellow, green and red flag to the tower. At exactly 10 a.m., to the singing of the old and formerly illegal national anthem the old tricolor was raised. There was a minute of silence for those who had hoisted the flag for the first time on the Tower in 1919.

Many people wept, as did Vitas Petkevičius, a ninety-year-old writer, Communist Party member and dean of the "perestroika" movement in Lithuania. Petkevičius gave the main speech that day.

By noon, many people went back to work. "We do not celebrate this Constitution", the *Weltwoche* article quoted a participant. "What

Lithuanian tri-color flag held by a demonstrator in Vilnius against Atomic Reactor in Ignalina. *Lietuvos trispalvė demonstracijoje Vilniuje.*

Photo by —F. Vaškiutė-Fischer

we earn by working on this holiday, we give to Sąjūdis Lietuva". People have such confidence in Sąjūdis, that they transfer money to its regular banking account. The movement supposedly now has 100,000 rubles, an enormous sum by Soviet standards.

Many people would like to work on November 7, the day of the October Revolution in Russia, in order to donate their earnings to Sąjūdis, the article stated. Asked by Lithuanian TV what he was feeling, Petkevičius remained speechless, wiped his tears and then joined in the singing.

Up to now, the saying was that perestroika stopped in Byelorussia. Lithuania, on October 7, became the first of the three Baltic Republics to regain its national symbol. A few years ago, there were reluctant demands for sovereignty and now people are speaking of independence. May Heaven protect them.

Crosses in The Arctic, (A Lithuanian Woman Survives the Gulag), —by Matilda Strimaitytė-Melienė. Translated by Nijolė Beleška-Gražulis. 179 pages. Published by Stasys Butkus Chapter of the Lithuanian National Guard in Exile, Inc., Chicago. Book design by Petras Aleksa.

DAGYS — Sculptures. 168 pages. Published by Devenis cultural Fund, Toronto, 1985. \$30.

Jacob (Jokūbas) Dagys is well known for his sculptures reflecting his nostalgia for his Lithuanian homeland. They reveal the daily life and mood of the people; their nature, love and religious devotion.

SURVIVOR OF SOVIET MASS MURDER OF LITHUANIANS SPEAKS OUT

On August 6, the weekly of the Lithuanian Writers Association, *Literatūra ir Menas* (Literature and Art) published a statement by a victim of Stalin's terror, *Ona Beleckienė*. She implicitly condemns not only the late dictator, but the entire system.

Excerpts from the statement follow.

... I am a Lithuanian woman with a 15-year experience as a deportee (1941-1956). I have experienced dehumanization, starvation, cold, the burdens of meaningless forced labor, the spiritual suffering of nightly interrogations, etc., etc. But my Nation was always and everywhere within me, and my Faith gave me strength.

I have not been rehabilitated! I haven't asked and will not ask for clemency, because neither my husband, nor our six-year old daughter were criminals or hostile good-for-nothings, but only conscientious working people.

Many of our writers... gloss over the sharpest and most painful aspects of (mass) deportations. The first deportations (June 14, 1941) were the most cruel and overwhelming in all the Baltic republics: we, women with small children, were branded as the most evil enemies of the people. Dehumanized, we were crowded into cattle cars that stank of dung in the Kaunas railroad station, in Šančiai; they kept us dying from thirst and sealed the cars. In those sealed cars they took us as far as the Urals; the cars with men were uncoupled in Orsha and sent to the Sverdlovsk camps... Beyond the Urals, the train stopped in the forest where the corpses of children and old people were thrown out. Sixty percent of the deportees died in the first winter. Starvation, freezing cold, heavy compulsory labour, unheated dwellings drove entire families to death; there was no need for crematoria, for barbed wire, or for electric wires. The regime's cruelties and the changeable nature (deep freeze in wintertime, intense heat during the summer) were pitilessly destroying people, while the Yenisey, Lena and other rivers carried the corpses to the Northern Seas.

In 1954, two deportee engineers, a Latvian and an Estonian, who were working as longshoremen on the Krasnoyarsk docks, journeyed by ship to the North to make certain if there were really mountains of human skeletons, which were carried by the river to the ravines. What they saw made their flesh creep and froze their spirit: white mountains

(see *Survivor* page 17)

EAST MEETS WEST AT FIRST INTERNATIONAL JAZZ FESTIVAL IN VILNIUS

by Frances Vaškiutė

Glasnost and **perestroika** are penetrating even the smokey realms of international jazz, with Soviet borders opening up to allow a freer flow of artists and music. Vilnius, capital of the Lithuanian SSR, hosted its first international jazz festival from September 30 to October 2. Five concerts during the three days of "Jazz Forum '88" provided a showcase for musicians from east and west. While most of them came from Eastern Europe — Lithuania, Latvia, Russia, Poland, Hungary and East Germany — the audience also heard the music of American, Finnish, Dutch, West German and Australian performers.

All of the concerts were well attended. The series climaxed with a sold-out, standing-room only crowd of more than 1,200 people jamming the hall on the final night.

Many ardent jazz fans live in Vilnius, which is the home of renowned musicians such as percussionist Vladimir Tarasov and Vladimir Chekasin, horn player and all round musical magician. Jazz Forum '88 made it possible to bring to Lithuania for the first time such stars as American pianist/composer John Fischer and pianist Alexander von Schlippenbach, horn player Gert Dudek and bassist Ali Haurand, all from West Germany.

Two of the highlights of the Forum were solo performances by von Schlippenbach and Fischer. Von Schlippenbach moved freely through well-composed sections and improvisations of his own music and Ellington and Monk tunes. Fischer's music displayed originality, good humour and warmth. The audience responded especially to his interweaving of classical, patriotic and pop melodies in an improvised, ironic march decrying the folly of war. Tarasov joined him in this number.

Chekasin and Tarasov, together with Australian singer Jo Truman, engaged in way-out musical high-jinks on stage involving parodies of operatic and other traditions. The "Quartet", represented by Dudek, Haurand and Dutchman R. van den Broeck on piano (English drummer Tony Oxley had a gig elsewhere), played modal, mainstream jazz. The Jurgen Heckel Quartet from East Germany offered hard-driving punk-jazz-rock. Leningrad musicians V. Gaivoronsky on trumpet and V. Volkov on bass comprised an amusing duo marked by unexpected rhythmic cadences and free jazz elements.

Among the younger musicians who enchanted the audience were saxophonist Petras Vyšniauskas and pianist Kęstutis Lušas, both

Lithuanian. During part of their duet, Vyšniauskas played with the bell of his soprano saxophone immersed in a bucket of water. Their number ended with a soaring, improvised chorale that left the audience begging for more.

The other groups who participated were the Discomfort Trio (Latvia), Konig Trio (German Democratic Republic), Blues Duo (Poland), Labutis-Laurinavičius-Sinkarenka trio (Lithuania), G. Abarius Trio (Lithuania), Young Power Trio (Poland), Martti Hautsalo Quartet (Finland), Skirmantas Sasnauskas Jazz Quintet (Lithuania) and Mihaly Dresch Quartet (Hungary).

According to Antanas Gustys, one of the main organizers, Jazz Forum '88 aimed to reflect the European jazz scene and to feature more contemporary music. Sponsored by the Youth Entertainment Center, the Lithuanian Jazz Association and Vilnius Culture Management, it was called Jazz Forum in order to include all musical directions — traditional, avant garde, free and mainstream. The entire festival was recorded for television and radio replay. The organizers intend to make the international Jazz Forum an annual tradition.

The smaller "Vilnius Jazz '87" — organized by the Youth Music Club — could be considered as the forerunner to this year's event. Jazz festivals held during recent years in the town of Birštonas were more traditional and had mostly Lithuanian groups.

SURVIVOR

(continued from page 16)

of skeletons, with shreds of clothing still fluttering in the wind, human arms, legs, scattered all over, pulled around by wild beasts. Inscriptions on the crude planks said: Forbidden Zone.

The present brightly lit cities — Norilsk, Vorkuta — have been built on the bones of deportees and camp inmates. Accurate official statistics on how many innocent people were destroyed during the (Stalin) cult era are unavailable and impossible, because in this case the Lie is mightier than the truth: my husband died in the camp, but I was given a certificate stating that he died in 1948 from pneumonia in Kaunas (the document — a pure falsehood — is in my hands)...

(ELTA)

LITHUANIAN COOKERY. Second revised edition, 1980. Compiled by Izabelė Sinkevičiūtė. 326 p. \$10.

POPULAR LITHUANIAN RECIPES. The ninth edition. Compiled by Josephine J. Dauzvardis. 129 p. \$5.50.

President of Lithuanian-American Republican Association of California Mrs. Liucija Mažeika *Liucija Mažeikienė Kalifornijos Lietuvos Respublikonų pirmininkė.*

Liucija Mažeika Presidential Elector (California)

President of the Lithuanian-American Republican Association of California Liucija Mažeika received a letter (Oct. 11, 1988) from March Fong Eu, Secretary of State of California, informing her that she has been nominated by the Republican party, in accordance with Elections Code section 9010, as an elector for the purpose of voting for President and Vice President of the United States.

The nomination is a great honor not only to Liucija Mažeika, but to all Lithuanians.

There are **538** Republican Presidential Electors in the U.S.A. California has **47** Electoral voters including: Governor George Deukmejian; L. A. County Supervisor Mike Antonovich; State Party Chairman Bill Campbell, Assembly (Party Leader) Pat Nolan; past Lt. Governor Mike Curb and other well known politicians; and among them our own Lithuanian **Liucija Mažeika**.

INTRODUCTION TO MODERN LITHUANIAN, by Dambriūnas, Klimas and Schmalstieg, Third edition, 1980. 779 p. This book is not for young children, has 40 lessons in its main part; reading selection, vocabulary list, grammar exercises, and a map of Lithuania. \$11.

LITHUANIAN 700 YEARS, edited by Dr. Albertas Gerutis. Lithuania 700 years is the first book to appear in the English language that not only tells the story of the Lithuanian state, but succeeds in explaining the Lithuanian people. Jacket design by Paulius Jurkus. 458 p. \$18.

THE BRINK OF MADNESS

Now take Julius Bakutis — he never elbowed his way to the front. Even in Lithuania, where he was in the quartermaster's warehouses, he was a calm man and accepted salary increases without a qualm. He wasn't miserly, but at the same time he didn't squander his money. From his savings he was able to build himself a modest home, where he lived with his wife. And, as the old saying goes, he never bothered anyone and no one was any trouble to him. During the summer months, he either mowed the lawn and pruned the dry branches from his cherry and apple trees, or he just sat on the front porch and stared out at silent sunsets that colored the quietly running streams.

Then, in spring and autumn, he worked in his garden; and in the evening, he read books. He enjoyed reading so much that he might be called a poet-farmer, though he had never written a poem.

Bakutis was of medium height, and balding; he would gaze out through half-closed eyes with a quizzical squint, as though the sun were constantly blinding him. His wife was just as calm as he. If there had not been chaos in Europe, these people would have lived out their lives like millions of others, as peacefully as grass fades and ripened fruit thuds to the ground at occasional puffs of the breeze in autumn. But the war drove them from their home, and Bakutis recalled with real sorrow how the fruit trees had murmured quietly in the summer and created melancholy and solitude in the winter and spring. Then, at other times when he was away from home, he thought he could hear the patter of rain on the tin roof. On stormy nights he was fearful, too, that strange winds might shake the cherries or unripened apples from his trees. But time passed and he overcame these preoccupations.

When Bakutis arrived in America, he was almost sixty years old. Often, he wondered why he, at his age and without any interest in politics, should ever have thought of leaving his homeland. But his nostalgia and doubts disappeared when he read in the newspapers of Communism and the life there. What made Bakutis shudder was not the thought of being deported to Siberia or being crammed into the tiny confines of a communal farm, but the many lies the Bolsheviks told. Bakutis hated fraud and he trembled at the thought that he might be forced to lie and even to respect lying. He hated lying and that would have been the bitterest remedy for his homesickness. He had lost

much, but he was free. And that thought was like refreshing water on his time-weary bones. Here, he need not honor what he hated. At first, he did not know what to say to those who asked him how he liked it in this country, because everything seemed upside-down. And when they referred to people as transplanted, he understood them in the literal sense, because he thought of his orchard and it seemed to him that his trees would not grow here if they were transplanted. Nevertheless, he managed to live. He got used to it, and he survived. Man must be more sturdy than a tree. He clings as moss does on a rock, and lives.

Those first days were sadly shameful for Bakutis, especially when he rented a small apartment and the kindly neighbors gave him their old furniture and dishes. "This is for your new start in life," though he had lost everything with no hope of ever regaining the accumulation of previous years: they could never be restored or exchanged. He was angered by a poverty that he had never merited or brought about. And as the neighbors handed him their gifts, Bakutis did not rejoice, even though he

knew that he needed all those things and that sooner or later he would have had to purchase them. Gifts lower a man, even though they are sincerely given. Bakutis swallowed his embarrassment like a bitter pill and each day he worked harder in this land of plenty, since he knew there was a chance to regain what he had lost. He did not buy new furniture, and he wore the same old clothes, saving money to buy a new home with a garden and an orchard, for he reasoned that he would again have, at least in part, some of the life he had once known.

Bakutis found a job in an enamel factory, where he worked with older men. His own job was not too hard, nor was it too clean. No one hurried too much. This suited Bakutis perfectly, even though he had already acquired a certain nervous tension which he had not felt before. He worked in an orderly, scrupulous manner — perhaps too scrupulously — as though he were in the quartermaster's warehouse.

"I'll die here," he would say to his friends. "I'll never go anywhere else. I like it here. Besides, who will hire an old man like me."

Aloyzas Baronas

A. KUČAS
SODYBA

Farmstead
by — A. Kučas

The days passed quietly, one after another, as though they were waiting for some earth-shaking event. Time ticked on, and the tiring shrieks of sirens jangled the nerves. Each week the aging laborer punched a new time card and on Fridays he received his checks. This was a customary happy event. On Sunday, the thought that there would be more of the same on Monday, caused a deadening pain in his chest. On Tuesdays, the pain began to decrease and he felt better.

"I'll work here until I am pensioned," he murmured constantly when his wife reminded him that others were earning more elsewhere.

The old saying: "A bird in the hand is worth more than two in the bush" had real meaning for him because he could almost feel the bird in his hand. He knew that by changing jobs constantly he would be in real danger of losing that bird. He worked, he saved and gradually, he won out, saving enough to buy himself a little home. Here, he could live in retirement, or if an opportunity to return to his homeland should present itself he would not be empty-handed.

True, his home was small and built of wood, but somehow it all reminded him of the days in his homeland. The yard behind the house was large and it contained wildly growing lilac bushes and an old apple tree. Bakutis trimmed the lilac bushes and carefully pruned the branches of the tree. He was still occasionally homesick because he always felt that in the low-hanging fog, Lithuania was not far away. His home was a peaceful place in any event. He planned to claim his pension in a few years, and he thought it would be nice to be able to work in his garden planting berries, bushes and apple trees.

He moved the old furniture into his new home. Some of it was still quite good, but other pieces were badly worn. For this reason, Bakutis decided to destroy an old sofa he had received seven years before from an old bachelor who had died some years after he gave it away, and it had long since outlived its usefulness. Thus, Bakutis was determined to go out and buy a new one. He bargained for it a long time and tried it out a few times before he handed over the money. Without wasting any time, he dragged the old sofa out to the backyard and began hacking it to pieces. He pulled out the cushions and quickly chopped at the wooden armrests of the frame. As he did so, a bundle of dusty, yellowing newspapers, tied together with a rope, fell to the ground. He kicked the bundle and then bent over, picked it up and untied the rope.

It was a chilly but clear September day. A brisk wind stirred in the apple tree and rattled a loose board in the fence. Nevertheless, Bakutis began to perspire. Inside the bundle of newspapers were green bills. They were dusty and faded but the green of the dollar bills shone

through quite clearly. He narrowed his half-closed eyes to slits, because he could see ten- and hundred dollar bills. There were not just a few; he could not say how many there were. He thought he must be dreaming. It was as though he heard the murmur of the swaying apple tree or the clatter of the loose board in the fence in the stillness of the night. But it was not a dream. The wind was cold and tugged at his loose coattails, and there before him was the old hacked-up sofa, which reminded him of a butchered animal carcass. How often he had dreamed of having money and a home, only to awake and find neither. Now, he had not only the home but an uncounted bundle of money as well. His forehead broke out in sweat and his fingers became numb. He had that strange, sickening feeling which could precede a heart attack.

Then suddenly, he felt like a thief. He was filled with fear and ran quickly into the house. His wife, who was in the parlor gathering up the dead leaves of the potted ferns, wondered why he had come in with such haste.

"Mother, look what I found!" he exclaimed, dropping the bundle on the table as if it were on fire. Among the pages of the newspapers the green of the money gleamed, a little the worse for the ravages of time, but nevertheless real money, in a huge amount.

His wife's handful of fern leaves dropped to the floor as she began to tremble. She could not say a word.

She turned an astonished glance toward Bakutis, who said, "Look, I found it in the old sofa. What do you think of that?"

He placed the money on the table as if he had stolen it. And then, as though he had really stolen it he walked over to the door and turned the key. And, as he returned, he remembered the story about the sale of souls to the devil. He recalled an English play he had seen on his neighbor's television set about a devil who had purchased a man's soul for a bag of money and had sealed the bargain in blood. Bakutis had not sold his soul, but there he was in front of the money, which he could neither pick up nor push aside. Finally, he moved the money. The paper sent up a cloud of dust. One could think that Bakutis could smell burning sulphur. Yet the money belonged to no one; it had been destined to be lost, and that was the intriguing and awesome truth.

They began to count the money. With trembling hands, they separated it into piles of hundreds and tens. Altogether, they counted six and a half thousand dollars.

"Well, if we hid this money, then just took a little at a time," the old man began, "we could use it for emergencies. We could even finish paying for the house sooner."

"Whoever had it before certainly didn't seem

to need it," agreed Mrs. Bakutis at first, and then, as though she feared the words she uttered she added, "But why do we need it? Money that belongs to others only brings bad luck."

Bakutis argued the point, "Oh, I wouldn't say that! Don't some people win lotteries and others inherit money?"

The green piles of money gleamed with an enticing sheen and with a promise of countless possibilities.

"Oh, that is a different matter," his wife argued against his wish.

The money was precious. It represented happiness — a return of all they had lost during the war and exile.

He dreamt aloud: "Ah, we could travel in Europe. Why, we could even go to California for the winter."

Then he fell silent for a few moments. He considered all the possibilities and the uncertain origin of the money. It was either a gift and good luck, or bad luck and a sign of doom. Beyond the window it was a September day. The wind in the orchard stirred the apple tree, which was like a symbol of all the happiness he had enjoyed in his homeland. In the distance, he heard the roar of a motor. Overhead, a lone plane was lugubriously forging ahead through the autumn clouds. A siren wailed. The fire department, an emergency patrol, or even the police. A shiver ran down Mrs. Bakutis's spine. And as the siren wailed again, she had visions of robberies, murders and hold-ups. Some teenagers had once murdered an old pensioner for sixty cents. The thought shocked her and suddenly she cried: "No, I don't want it. Throw it out or even burn it! It might be bloody. Someone may have murdered for it and then hidden it. It might be someone's life savings. No, we don't need it. Throw it away."

"How can that be?" Bakutis asked quietly.

Even though the woman's words seemed real, he could not completely understand their meaning. He knew the value of money. To throw money away or to burn it was just as great a crime as to throw a man out of the house. This was hard-earned money, and jobs are not so easy to come by. To throw it away would be a sin, like throwing out bread or some holy object. "No, it cannot be thrown out. We must give it to the Church, or an orphanage."

Both thought for a moment. It seemed as if the money and the apple tree rustled quietly together. It was, in fact, difficult to distinguish between the gentle rustle of the green leaves of the apple tree and the green leaves on the table. The one reminded him of the past, of autumn and a certain, unending melancholy; while the other stood for a life that one sometimes experiences and sometimes attempts

to improve each day. He felt something like the contact of two opposite electric currents, and this shocked his soul.

Their hands trembled.

"If someone called for this money, we could never get it back from the Church or the orphanage," the old man said as though he hated to think of giving the money away after their few minutes of joy and concern.

In the distance, the long dying wail of the siren sounded again, filling Mrs. Bakutis with fear.

"Take it to the police. Let them do what they want with it. Tell them where you found it, and that will be the end of the matter."

Again, the currents shocked Bakutis. The green scraps of paper uttered thousands of promises. Travel and rest. A paid-up mortgage. Suddenly, all his unsolvable problems were resolved.

"Let's keep part of it," Bakutis said, as though he were trying to find a compromise in the agreement between himself and his wife.

"No, no, take it out of here now, at once!" cried Mrs. Bakutis. She went into the pantry and found a grocery bag and jammed the money into the bag with the newspapers. Then her hands stopped trembling and her voice regained its natural tone.

Bakutis lifted the bag. A strange flame smoldered in his eyes. His cheeks reddened as though they were chapped from a cold February wind. Again, he placed the bag on the table, put on his coat and then stood as if waiting for something to happen.

"Take it out of here and you'll feel better," his wife commanded.

Without a word, he picked up the bag. It seemed to him as though he had refused to bargain with the devil and that peace had returned after a sleepless night.

As he walked through the backyard, he noticed the hacked-up sofa. All his desire for the money seemed to have vanished. His great concern now was how the police would take his explanation. On his way to the police station he began to think of what English words he should use; he thought of common, everyday words and tried to form sentences that would explain this unusual case. He decided that no one would claim the money and that it would then become his — part of it, at least. His hope thus led him to believe that he might obtain something for himself.

That September Saturday was a little on the cold side, although traces of the past summer were everywhere. Autumn flowers were blooming beside some of the homes. Some of the wilted leaves looked a little ragged. The police station was only about seven blocks away, and the old man walked.

Here and there, neighbors were raking

leaves. An occasional auto streaked down the pleasant tree-lined streets, and a few pedestrians passed by, their coattails waving in the wind. But no one dreamed that this old man with a paper bag under his arm was lugging a home, an auto, furniture and a collection of other unusual items.

Before he entered the police station the old man was filled with a certain dread, but then his fear, which reminded him of the time he had stolen peas from a neighbor's garden, and of the time he had asked for his first job in America, suddenly vanished as he walked down the corridor that led into the squad room. Here, everyone was on the move and quite preoccupied. Some were paying fines; others were registering lost or stolen goods. There seemed to be any number of reasons why people crossed the unfamiliar doorstep of the police station. There were no sawed-off shotguns or iron bars there. It was a place as ordinary as anywhere else.

At the information window he could see a uniformed officer listening to the baseball results over the radio. Bakutis went up to the window and said in an ordinary tone, "I found some money." The officer raised his head and gave him a quizzical look. Just then, his favorite team was at bat and this old man annoyed him. Automatically, he reached for his record book and asked, "Name?"

Bakutis slowly pronounced his name and, from the officer's writing he could see that the first letter was written incorrectly. But he said nothing. He immediately stated his address.

"How much did you find?" the officer asked.

Just then, another officer approached the desk and they discussed the baseball results. They cast an occasional glance at Bakutis, as though they expected him to agree with them, but he only smiled sheepishly. He could not understand a thing they were saying, and he didn't care. After a few moments the officer asked, "How much did you find?"

"Six and a half thousand."

"How much?" said the officer with a start and a wild-eyed stare. Bakutis did not look him in the eye but lowered his gaze and mumbled the figure a second time.

The officer kept staring at Bakutis, who pronounced the figures incorrectly and seemed quite eccentric as he did so.

"Do you speak Polish?" asked the officer in bad Polish, with every good intention of helping Bakutis, who said nothing more but hurriedly pushed the bag under the grill.

Quickly, the officer looked in the bag and pulled out some of the newspapers and took a deep breath. This officer had once had a gunfight with a group of bandits. Bullets had whizzed over his head and lodged in the back seat of his car. One time, he had chased a bank robber who threw the bag of money out of the car. All this had been in the line of duty. There

had been other such events in his life, and he had never been afraid. But this bag of money shocked him. Rarely did anyone ever come in with money; usually, they came to report sums that were lost. The officer's heart began to pound, his eyes sparkled and he yearned to take a handful of the money. His hand trembled. He needed help. He telephoned his superior officer. Bakutis stood there and smiled. He was almost at peace with himself. The thrill of finding the money had already worn off, and his sense of balance had returned. It was as though he had swum the deep waters and could now feel solid ground under his feet.

The officer took the money out and threw the bag on the floor. For a moment he had forgotten about Bakutis. Suddenly, he faced him and, conscious of his unnatural tone of voice, said, "Wait here."

Bakutis grinned broadly. He would have waited without being told. Seeing the grin on Bakutis' face, the officer felt silly and uncomfortable, as he wanted to say, "You fool, you bring in a bag of money and then just grin about it."

A young police lieutenant walked in. He invited Bakutis into his office and the officer followed with the money and waited awhile, as though he were expecting something to happen. The lieutenant waved the officer out and his contact with the money was ended. For him it was like simple surgery, such as the removal of a splinter from a finger—painful but necessary.

Bakutis described all that had happened, and the lieutenant noted everything down. Later, he called in two other officers who carefully counted the money. Bakutis wanted to finish with the whole business as soon as possible. He had freed himself from the money and temptation. Gone were the thousands of burning, fearfully tempting desires. Everything was finished.

"Can I go now?" asked Bakutis as he moved towards the door.

"Wait," said the lieutenant. He picked up the phone, spoke to someone, and then walked towards the door. He motioned to Bakutis: "I'll take you home."

As they reached the street, two officers were seated in the car, quietly talking. Bakutis got in and again repeated his home address.

When they reached his home, he saw a crowd of curious people watching the policeman in his backyard. The police lieutenant called Mrs. Bakutis from the house and they photographed the couple beside the sofa. There it stood, its insides sticking out and the stuffing scattered about the wind.

In ten minutes the affair was over and the lieutenant said that the money would be turned over to the court, which would decide to whom it belonged.

It was now evening. The wind had subsided and the sun drew its reddish disk behind a

cloud. The air was heavy with the smell of burning leaves. The apple tree trembled ever so slightly as the setting sun painted its leaves an odd shade of red. Bakutis piled the remains of the sofa on the trash heap, and when he went into the house and sat down to his supper, he felt both sad and relieved.

"Eat your supper," his wife told him and, almost reading his thoughts, she added, "The money wasn't ours — it wouldn't have brought us any happiness."

"Quite true. Now, we can sleep peacefully. Otherwise, we would have been afraid as though we had stolen it," Bakutis said as he ladled the cabbage soup. Its aroma and warmth quieted his nerves, which were beginning to act up like the tiny insects one feels as one lies on new-mown hay.

That night Bakutis dreamed of his old orchard, which he visited in a plane, of a California beach he remembered from a picture calendar he had picked up at his bank, of a wild dash from the police station, and of a battle with the devil. In the morning he got up without having rested much, but he was calm. His wife did not say a word. They did not refer to the money again but on their way to church, Bakutis did remark, "Now, we walk calmly to church; otherwise we would have felt like thieves. If no one calls for the money, it will be ours. Then it will be a different matter entirely."

"There is no reason to talk about it," Mrs. Bakutis replied.

They tried to forget the matter, to get it out of their blood, and to quiet their nerves. They tried to pretend that it had never happened, but still their thoughts returned to the event.

As the priest preached from the altar about the frailty and ignorance of man, Bakutis thought about how many years he had sat on that same sofa and never dreamed that he was sitting on money. When the collection was being taken up, he thought of how much more he could have donated if he had kept it. He could have had a Mass said for whomever had hidden the money, and that would have had eternal value.

Usually Bakutis felt depressed on Sundays because he thought about going to work the next day. But this week he was anxious. Bakutis wanted the time to fly by, so that he could get into his ordinary routine and so that his everyday worries could cover the recent event.

On Monday Bakutis went to work as usual and worked a full day. It was no different from other Mondays. With that day over, the week was started and the rest did not seem too difficult. Bakutis felt wonderful as he returned home from work. The day, warm and sunny seemed like summer. He walked briskly and began to hum a song, almost too loudly, thinking: "What's the name of that tune?"

Tuesday was the same, and when Wednesday morning rolled around, he had forgotten the whole matter. On Monday, the garbage collectors had carted away the remains of the sofa,

and it seemed to him, that they had also carted away his disquiet, sadness and continual worries.

Two Lithuanians worked in the factory laboratory. They were in charge of mixing the enamels. Bakutis usually greeted them, but he had never tried to establish a close friendship. And they did not try to be especially friendly. One of them, Liudzius, was a chemistry graduate, while the other, Kamcaitis, was an agriculturist from the same district in Bakutis' homeland. They started work half an hour later than he did each day, and on their way through the factory they would stop to chat with Bakutis. But on Wednesday, Bakutis had not yet started his work and they approached him with curious grins. Liudzius, the younger of the two, had with him a copy of the community newspaper that was published on Wednesdays, Fridays and Saturdays.

"Congratulations to the most honest man in the world!" Liudzius said, and it seemed that he really meant it.

"Brother, the papers are writing about you and it looks if Diogenes does not need to hunt for an honest man with his candle," added Kamcaitis.

"Look," Liudzius said, spreading out the newspaper.

Bakutis blushed. Sure enough, there he stood with his wife beside the hacked-up sofa, somewhat uncomfortable from the wind, and shying away from being photographed. He and his wife seemed odd and almost ludicrous beside the broken frame of the sofa. The springs poked out through the stuffing in perfect circles, while the two old people looked as though they were ready to walk out of the picture. Above their heads were huge numerals: \$6,500.00. Not one cent was missing.

"See how beautifully you advertise our country," said Kamcaitis. "This is a very good story about you."

"You'll get the money, if no one calls for it. Buy yourself a copy of the paper," Liudzius said as the two walked away and left Bakutis gaping at them.

From that minute on the dark speck of the problem appeared. The devil went to work because Bakutis had refused the money. And he worked with devastating effect. On the surface, he worked with consistency and decorum, but his efforts were actually merciless and destructive. He bored in deeper and tighter, as a screw is twisted into an oak frame. Thus, when Liudzius and Kamcaitis walked away, a younger worker closed in and, tapping his head with his finger, shouted, "So you found it and turned it in!" The he pointed to the newspaper, "This is you, you crazy guy. Whoever hides money has no use for it."

"He'll get the money back. The court will award it to him," said another, as crowd gathered, talking loudly and arguing. The foreman came along and sent everyone back to

work. When he had sent the men to their places, he said to Bakutis, "Don't be disappointed. If no one claims it, you'll get the money. Be happy — you're a lucky guy."

Nevertheless, this lucky guy had trembling hands. He did not want publicity for his country; he wanted to remain invisible.

Actually, he did not want to be bothered until he received his pension. He had not sought publicity himself, nor the money, not even a court order. He reproached himself for having allowed the photograph. If he had only known, he would have run away or driven the reporters away with a stick. "This is free country," he kept repeating to himself. He was angry at everyone and thought he would have done better if he had thrown the money into a trash can.

Just before lunch time, one of his fellows employees said, "Since Julius is now a rich man, he can buy coffee."

Bakutis did not want to say a word. He went out and bought seven containers of coffee for the group, paying seventy cents for them. He was exasperated. That was hard-earned money and he would have to work almost half an hour to pay for the coffee.

On his way home, he bought the newspaper. The storekeeper tried to make him talk about everything that had happened but Bakutis did not allow him to pursue the conversation. He hurried home as though he were being pursued, as if it were raining, or as though some misfortune had occurred at home.

In the house, he and his wife read the article with the help of a dictionary. There was nothing more to the story than what he already knew, except there were some kind words about his honesty.

"What are you so sad about? They wrote it and now it's forgotten," his wife commented. But he knew it was not forgotten. People still talked about it.

"They'll forget about it, once they..." he consoled himself as he stared out the window into the dusk. In the backyard his apple tree swayed ever so gently, and in its branches and leaves he could almost see the laughing eyes of Satan. Bakutis trembled.

"Put something on; maybe you can even light the stove. It's a chilly night," his wife advised.

Bakutis remained silent. He gazed out the window and could see the laughing glances of Satan until his wife turned on the light and drew the drapes together.

That night, Bakutis slept fitfully. He was turning over the pages of the newspaper; he was arguing with the police officer; and he was worried about whether he would be able to explain things correctly, because the dream was in English. When he awoke later he got up and drank some water. Then he went over to the window and looked into the street. Solitary lights were burning.

(to be continued)

GARBĖS PRENUMERATOS

Dr. R. Andries, Media, PA
A. Andriusis, Dorchester, MA
B. Apshaga, MD, Thompson, CT
V. Apynys, MD, Clinton, OH
P. Aras, Santa Monica, CA
J. Babilius, Pasadena, FL
Rev. A. Babonas, Detroit, MI
Rev. J. Bacevičius, Kintyre, ND
S. Bacevičienė, Los Angeles, CA
J. Bagdžius, Chicago, IL
H. S. Bajaliai, Los Angeles, CA
L. Bajorunas, Binghamton, NY
G. Balanda, Warren, MI
E. Balceris, Santa Monica, CA
Rev. V. Balčiūnas, Thompson, CT
A. Balčytis, Chicago, IL
A. Balsys, Woodhave, CT
L. Baltrėnas, Los Angeles, CA
K. Bandzevičius, Los Angeles, CA
V. Barkus, Omaha, NE
V. Beleckas, Sunny Hills, FL
J. Belazaras, S. Windsor, CT.
P. Bernota, Waterbury, CT
Rev. A. Bertašius, Paterson, NJ
C. Bobelis, MD, St. Petersburg, FL.
N. Bražėnas, MD., Sparkill, NY
J. Briedis, W. Bloomfield, MI
J. Bučinskas, Baltimore, MD
E. Butkienė, Los Angeles, CA
R. Buzėnas, Los Angeles, CA
V. Čekanauskas, Lietuvos gen. konsulas,
Los Angeles, CA
V. Černius, Los Angeles, CA
R. Čibas, Australia
B. Čižikaitė, Chicago, IL
Kun. V. M. Cukuras, Putnam, CT
Rev. M. Čyvas, Albany, NY
Dr. V. Dambrava, Venecuela
S. Damulis, Vista, CA
V. Datis, Los Angeles, CA
S. Daugėla, Santa Monica, CA
A. Daukantas, Santa Monica, CA
Vysk. A. Deksnys, Vokietija
J. Dičpinigaitis, MD,
Woodhaven, NY
A. Dičius, Santa Monica, CA
A. Didžiulis, Columbia
Dr. R. Dovydaitis, Dalton, PA
V. Dovydaitis, San Clemente, CA
Rev. A. Dranginis, Baltimore, MD
A. Drukteinis, Bedford, NH
J. Dženkaitis, Glendale, CA
V. Dzigas, Omaha, NE
I. Gailiūnas, Vancouver, WA
A. Galdikas, Los Angeles, CA
Inž. Br. Galinis, Norwell, MA
V. Garsys, Worcester, MA
Pr. Gasparonis, Los Angeles, CA
M. Gelžinis, Farmingdale, NY
R. Giedraitis, DDS, Los Angeles, CA
J. Girevičius, Ont., Canada
I. Goddard, Arcadia, CA
K. Gogelis, Redford, MI
K. Grigaitis, Santa Monica, CA
P. Gruodis, Chicago, IL
J. Gumbilevičius, Winston, OR
I. Gurčinas, Los Angeles, CA
P. Gylys, Olympia, WA
R. Janowska, Norristown, PA
V. Janušonis, Dousman, WI
E. Jarašūnas, Santa Monica, CA
A. Jocas, Santa Monica, CA
V. Jokūbaitis, Euclid, OH
E. Jonušas, Omaha, NE
A. Jonynas, Pacific Palisades, CA
J. Juodis, Beverly Hills, FL
S. Jurgilas, Rancho Sta Fe, CA
J. Jurkūnas, Beverly Shores, IN

A. Kantvydas, Weston, Ont.
K. Karuža, Los Angeles, CA
Dr. B. Kasakaitis, Chicago, IL
J. Kazickas, PhD, Greenwich, CT
G. Kazlauskas, Calabasas, CA
Kun. G. Kijauskas, SJ,
Cleveland, OH
Rev. M. Kirkilas, Beverly Shores, IN
Dr. Alf. Kontvis, Westminster, CA
Dr. L. Kriaučeliūnas, Lockport, IL
Dr. J. S. Kriaučiūnas, Putnam, CT
Msgr. J. Kučingis, Los Angeles, CA
A. Kudirka, Puerto Rico.
S. Kudokas, Santa Monica, CA
C. Kulas, Southbury, CT
H. Kulber, Brooklyn, NY
J. Kutra, Santa Monica, CA
S. ir J. Kvečas, Santa Monica, CA
B. R. Latoza, Cicero, IL
C. Laucis, Chicago, IL
G. Levinskas, Creve Coeur, MO
E. Likanderis, Chicago, IL
J. Liudžius, New Britain, CT
J. Lukas, Woodbridge, CT
B. Macijauskienė, Sunny Hills, FL
K. Majauskas, Chicago, IL
J. Malin, Pt. Richey, FL
P. Manelis, Davis, CA
A. Markevičius, Santa Monica, CA
F. Masaitis, La Mirada, CA
V. Mažeika, Park Ridge, IL
A. ir L. Mažeikos, Marina
del Rey, CA
M. Merkevičius, Omaha, NE
J. Mikaila, Seminole, FL
V. Mileris, MD, Livonia, MI
C. Miles, Norristown, PA
A. Milius, Santa Monica, CA
M. K. Mitrius, Bloom. Hills, MI
J. Mulokas, Santa Monica, CA
A. Musteikis, Fallon, NV
A. Naudžiūnas, So. Boston, MA
M.L. Namikai, Glendora, CA
L. Oksas, Los Angeles, CA
Kun. dr. A. Olšauskas, Los Angeles, CA
Rev. T. Palis, Pittsburg, CA
Rev. V. Palubinskas, New York, NY
D. Paškevičius, Santa Monica, CA
Rev. V. Pavalkis, Milpitas, CA
V. Pažemėnas, San Carlos, CA
V. ir A. Pažiūra, Agoura, CA
F. Petrauskas, Syracuse, NY
J. Petrikonis M.D., Woodbine, IA
J. Petronis, Los Angeles, CA
E. Pikelis, Chicago, IL
J. Pleinys, Hamilton, Ont.
P. Pranis, Vista, CA
V. Prasčiūnas, San Pedro, CA
Rev. dr. P. Ragažinskas, Central, NM
G. W. Radvenis, Los Angeles, CA
Kun. V. Radvina, Cloverdale, CA
Inž. J. Rasys, Cambridge, MA
A. Ratkelis, S. Laguna, CA
K. Raudys, Toronto, Ont.
V. Raulinaitis, Chatsworth, CA
K. R. Ražauskas, Dearborn Hts., MI
Kun. A. Rubšys, Manhattan College, NY
A. Rugys, W. Palm Bch., FL
E. Sabalienė, Los Angeles, CA
Kun. P. Sabulis, Waterbury, CT
R. Sakas, Glendale, CA
C. Šarpalis, Baltimore, MD
A. Šatas, Cicero, IL
K. Savickus, Oak Lawn, IL
E. Sawatzky, San Jose, CA
D. Schmutzer, Glendale, CA
M. R. Shalins, Woodhaven, NY
A. Sinkys, New York, NY
A. Sinkys, Santa Monica, CA
E. ir J. Sinkiai, Santa Monica, CA
V. Skirgaila, MD, Rancho Palos Verdes,
CA
Dr. J. Skirgaidas, La Jolla, CA
V. Smailis, Pt. Charlotte, FL
A. Skridulis, Daytona Bch, FL
Rev. E. Statkus, Grand Rapids, MI

E. Stirbys, Santa Monica, CA
E. Rukštelytė-Sundstrom, Forest Pk.,
IL
D. Šurantas, MD, Rockford, IL
C. Šimkus, W. Harford, CT
V. Tamošiūnas, Detroit, MI
B. Tiškus, Collinsville, IL
A. Trainis, Richmond Hill, NY
C. K. Trečiokas, Union, NJ
L. Tumas, Santa Monica, CA
P. Uknes, Brooklyn, NY
P. Urbaitis, Mayfield Hts., OH
Rev. I. Urbonas, Gary, IN
V. Urbonas, St. Petersburg, FL
P. Urbutis, Lighthouse Pt., FL
O. Vaitas, MD, Farmington Hills, MI
A. Vaitkus, Belleville, IL
A. Vakselis, Richmond Hills, NY
Dr. J. K. Valiūnas, Southampton, NY
V. Vebeliūnas, Richmond Hill, NY
V. Vidugiris, P.E. Palos Verdes, CA
A. Vitėnas, Holmdel, NJ
J. Vitėnas, Oxon Hill, MD
M. Volodka, Downers Grove, IL
S. Waitek, Brentwood, CA
A. Yutz, Munhall, PA
E. Žiaušys, Amsterdam, NY

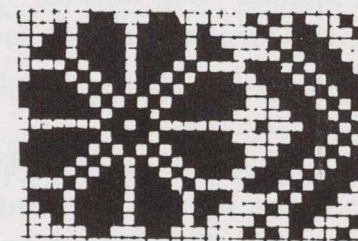
“Lietuvių Dienų” garbės
prenumeratoriais skelbiame tie, kurie
kasmet prisiunčia po 35 dol.

Šlūtų P A T R I A , 2638 W. 71st St.,
turi didelį įvairių dovanų pasirinkimą. Esame
vienintelė lietuviška parduotuvė, kurioje
rasite video-audio magnetofonų, televizorių,
siuvimo mašinų ir kitų namams reikalingų
aparatus, tinkančių naudojimui Lietuvoje. Pro-
fesionalus patarnavimas; visos prekės
patriklinamos ir pademonstruojamos prieš
parduodant. Siunčiame ir į kitus miestus.

Skambinkit “collect” **312-778-2100.**

L. B. Socialinių Reikalų Taryba,
Čikagos skyrius

SEKLYČIA
Lithuanian
Manor Inn

Breakfast — Lunch — Dinner
2715 WEST 71st STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60629
Phone: 476-1680

VYTAUTAS P. DARGIS, MD
Gydytojas ir chirurgas

Westchester Community Clinic — direktorius
1938 So. Manheim Rd., WESTCHESTER,
Illinois
Telefonas: 562-2727-2728
Valandos: 8-9 PM kasdien
kas antrą šeštadienį 8 AM — 3 PM

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis"

LIETUVIŲ DIENOS

Žurnalo ir knygu

PLATINTOJAI

J. A. V-se

Chicago, Ill.—"Patria", "Gifts International", "Sėklyčia".

Cleveland, Ohio—Andrius Mackevičius

Detroit, Mich.—St. Anthony's Parish Library

Los Angeles—P. Domkus
Rochester, N.Y.—A. Sabalis
Waterbury, Conn.—"Spauda"
Woodhaven, N.Y.—"Romuva"

AUSTRALIJOJE

Lewisham — Msgr. P. Butkus
Norwood—K. Pocius
Adelaide, Edwardstown—A. Kubilius
Melbourne-St. Kilda—F. Sodaitis
Mirren, S.A.—J. Rupinskas

KANADOJE

London, Ont.—A. Puteris
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuolas, St. Prapas
Montreal, Que.—P. Rudinskas (Parish Library)

AMERIKOS BALSAS (VOICE OF AMERICA)

Rytinė laida 6 val. 15 min. ryto Lietuvos laiku (10:15 vakaro Vašingtone) 31, 38, 42, ir 49 metrų bangomis.
Pirmoji vakarinė laida 18 val vakaro Lietuvos laiku (10 val. ryto Vašingtone) 20, 25 ir 31 metrų bangomis.
Antroji vakarinė laida 20 val. vakaro Lietuvos laiku (12 val. vidurdienį Vašingtone) 14, 15, 20 ir 25 metrų bangomis.

Šie laikai vasaros metu. Žiemos metu tiek Lietuvoje, tiek Vašingtone reikia laikrodį atsukti vieną valandą.

VOICE OF AMERICA
Lithuanian Service
Washington, D.C. 20547

BALTIC BAKERY

ANKŲ ŠEIMA — savininkai

4267 S. Hermitage, Chicago, IL 60629, tel. (312) LA 3-1510
— ir —

2616 W. 69th St., Cicago, IL 60629—telef. (312) 737-6734
Siunčiame duoną ir raguolius į visas Amerikos dalis

PRAŠOME!

Pagal savo išgales aukoti TAUTOS FONDUI

savo uždaviniais vykdyti Lietuvos Laisvės Laidai—laisvajai Lietuvai padėti atsistatyti, 6-šiomis kalbomis ELTOS informacijoms leisti, radijo transliacijoms į okupuotą Lietuvą finansuoti ir politiniams kaliniams gelbėti. Nepamirškite tam tikrą procentą ir savo testamente įrašyti:

Non-profit, Tax Exempt Corporation
LITHUANIAN NATIONAL FOUNDATION
P.O. Box 21073, Woodhaven, NY 11421

LOS ANGELES, CALIF.

KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIJAS
LITHUANIAN MELODIES
Stotis KTYM, banga 1460 AM
Šeštadieniais 12:30-1:00 p.p.
VLADAS GILYS, pirmininkas
Programų koordinatorius
HENRIKAS BAJALIS
207 N. Windsor Blvd.
Los Angeles, CA 90004
Tel.: (213) 467-6467

BALTIMORE, MD.

"RADIJO PROGRAMA LIETUVIAMS"
Girdima sekmadienio rytais nuo 10:30 iki 11:00
WBMD—750 Kilocycles
Šios programos vedėjai:
Albert J. Juškus—4515 Wilmslow Rd.
Baltimore, MD 21210 Tel. 366-4515
Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave.
Baltimore, MD 21227 Tel.: 242-1779

BOSTON, MASS.

Lietuvių Radijo Valanda
LAISVĖS VARPAS
Sekmadieniais
9-10:00 ryto iš WCAV-FM 98
Petras Viščinis, vedėjas
173 Arthur St., Brockton, MA 02402
Telefonas: (617) 586-7209

CHICAGO, IL.

"Lithuanian-American Radio"
—Amerikos Lietuvių Radijo—
Sekmadieniais
nuo 7 val. iki 8 val. ryto
iš WCEV stoties 1450 AM banga
Programos vedėjai:
Anatolijus Šlutas
Anglų kalbos skyrelis:
Frances Šlutienė
2638 W. 71st St. Chicago, IL 60629
Tel.: (312) 778-2100

LIETUVOS AIDAI

Kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio 8:30 val vakaro
Visos laidos iš tos pačios stoties
WCEV 1450 AM banga
Programos vedėja:
Kazė Brazdžionytė
511 SO. NOLTON AVE.
WILLOW SPRINGS, IL 60480
tel.: (312) 839-2511

CLEVELAND, OHIO

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMA
TĖVYNĖS GARSAI

Girdima sekmadieniais 6:00-7:00 val. vak.
Stotis WCPN, banga FM 90.3

Vedėjas—Juozas Stempušis
4249 Lambert Rd., Cleveland, Ohio 44121
Telefonas: (216) 382-9268

DETROIT, MICH.

Lietuviškas Balsas—Lithuanian Voice
WCAR—1090 BANGA LIVONIA

Sekmadieniais 8:30 iki 9:00 val. ryto
Visais programos reikalais kreiptis:

KAZYS GOGELIS
13436 Garfield, Detroit, MI 48239
Telef.: 535-6683

LIETUVIŠKŲ MELODIJŲ RADIO VAL.

WPON — 1460 AM
Pirmadieniais ir penktadieniais nuo 3-4 val. vak.

Programos ved. Algis Zaparackas
Bendradarbiai: Ant. Zaparackas, Algis Lapšys, Edv. Skiotys.

2222 Franklin Rd.
Bloomfield Hills, MI 48013

HARTFORD, CONN.

"TĖVYNĖS GARSAI"

Connecticut vlst. liet. kultūrinė valandėlė
WRYM—840 AM

Kiekvieną sekm. 4:30-5:30 val. p.p.
Programos vedėjas A. Dragūnevičius
132 Wellington Dr., Farmington, CT 06032
Tel.: (203) 677-8567

Pranešėjai:
Zita Dapkienė, Alfonsas Dzikas ir
Longinas Kapeckas
ižd. Alis Simonaitis

HOT SPRINGS, ARK LITHUANIAN BROADCASTING SPA

"LEISKIT Į TĖVYNĘ"

Lithuanian Broadcasting SPA

PROGRAM DIRECTOR
SALOMEJA ŠMAIŽIENĖ
PROGRAM EVERY SUNDAY — 7:00 AM
KIXT AM 1420

204 Hilltop Dr., Hot Springs, Ark. 71913
Res. Telephone (501) 321-9641

PITTSBURGH, PA.

The First Lithuanian Radio Program in
Pittsburgh, Pennsylvania
Pittsburgh, PA — WPIT—730 kc.
sekmadieniais 12:30-1:00 p.m.
PROGRAMOS VEDĖJAI:
Povilas ir Gertrude Dargiai
Visais reikalais kreiptis:
2040 Spring Hill Rd., Pittsburgh, PA 15243

NEW YORK - NEW JERSEY

"LIETUVOS ATSIMINIMAI" radijo val.
girdima kas ketvirt. iš WNYM stoties
New Yorke, nuo 7-8 v.v. 1330 AM banga
Taip pat klausykite "Music of Lithuania"
programos kas sekm. nuo 1:05 iki 3:00
val. p.p. iš Seton Hall Universiteto stoties
89.5 FM — banga

Direktorius — dr. Jokubas J. Stukas
234 Sunlit Dr., Watchung, N.J. 07060
Tel.: (201) 753-5636

"LAISVĖS ŽIBURYS"

Girdima kiekvieną sekmadienį nuo 9 iki 10 v. ryto iš WNWK stoties 105.9 FM banga

ROMAS KEZYS
217-25 54th Ave., Bayside, N.Y. 11364
Telefonas: (718) 229-9134

ROCHESTER, NEW YORK

DAINOS AIDAS

Sekmadieniais 9:00 iki 9:30 val. iš ryto
stotis WZZI-FM 91.5 mc

IŠLAIKO LIETUVIŲ RADIO KLUBAS

Klubo valdyba: Al Gečas, pirm., R. Kiršteinas, vicepirm., J. Krokytė, sekr., Rūta Ilgūnaitė, ižd., L. Laukaitienė, narė
320 Durnan St., Rochester, N.Y. 14621

WATERBURY, CONN.

Lietuvių Bendruomenės radijo valanda

"LIETUVOS PRISIMINIMAI"

Sekmadieniais nuo 8:00 iki 8:45 v. ryto
WWCO — 1240 AM

Vedėjas: ANTANAS PALIULIS

33 Chipman St., Waterbury, CT 06708
tel.: (203) 756-1874

MONTREAL, CANADA

LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS

Kiekvieną trečiadienį nuo 11 val. 30 min.
CFMB stotis — Banga 1410

Programos vedėjas L. Stankevičius
1053 Cr. Albanel, Duverney, P.Q., Canada
Telefonas: 669-8834

TORONTO, ONT., CANADA

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI

Išleista 1951 m.
Sekmadieniais 2:00 iki 2:30 val. po pietų
iš CHIN stoties. Banga 100.7 FM

Programos vedėja:
Violeta Simanavičiūtė-Laurinavičienė
51 Patricia Dr., Toronto, Ont. M4C 5K2,
CANADA
Telefonas:(416) 690-3416

ROMA, ITALIJA

ROMOS RADIJAS

Transliuojamas kasdien nuo 20 val. 50 min.
iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku
41.15 ir 50.34 metrų bangomis

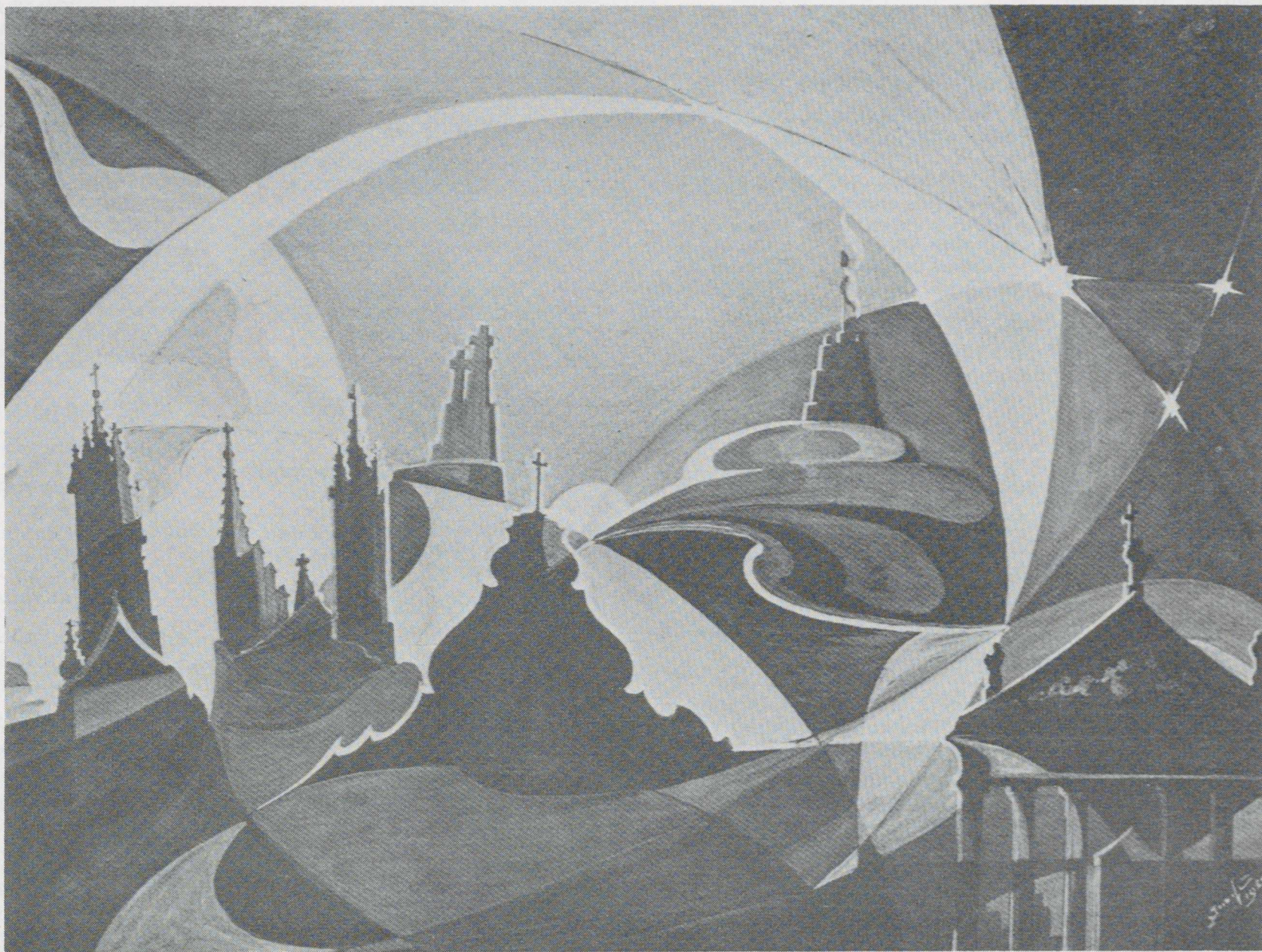
Vedėjas: Dr. J. Gailius
Circonvallazione NOMENTANA 162

VATIKANAS, ITALIJA

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje
Sekmad. rytais 10:30-11:00 Lietuvos laiku
ir kiekv. vak. 20:15-20:30 Lietuvos laiku
Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų

Vedėjas: Kun. V. Kaziūnas

Adresas: Sezione Lituana, Stazione Radio
CITTA DEL VATICANO

Jurgis Juody